ΕΤΟΣ Δ'.

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Δ'. | 30 ΜΑΡΤΙΟΥ, 1866. | ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 78.

ΣΜΥΡΝΗΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ. (1)

—

Συνήθως λέγεται ὅτι ἡ ἀπρόοπτος προσβολὴ παραλύει τὰ μέλη τοῦ σώματος καὶ ἐμποδίζει τὴν κατ' ἀρέσκειαν κίνησιν αὐτῶν· εἰς ἐμὲ ὅμως συνέβη πᾶν τοὐναντίον, διότι οἱ πόδες μου ἀντὶ νὰ παραλύσωσι, περιῆλθον εἰς τοσαύτην ἐπίτασιν, ὥστε, μὰ τὸν κύνα, ἔπρεπε νὰ ἤνέ τις ἐκ τῶν εἰς δρόμον περιφανεστέρων Ὀλυμπιονικῶν τῶν Ἰσθμίων ἢ τῶν Νεμαίων διὰ νὰ μὲ φθάσῃ. Μὲ τοῦτο, κυρία μου, δὲν ἐννοῶ ὅτι φεύγω πρὸ τῶν κινδύνων· οὐχί. Ἀνέγνωσα καὶ ἐγὼ, ὅπως καί τινες τῶν σοφῶν ἀκαδημαϊκῶν μας, διάφορα ἐπιστημονικὰ συγγράμματα, καὶ πιστεύσατε ὅτι αἱ ἀνδραγαθίαι τοῦ ἥρωος τῆς Μάγχης καὶ τὰ ἄθλα τοῦ Λοχίου Παλαύρα ἐνεποιήσαντο εἰς τὸ πνεῦμά μου ἐντύπωσιν τοιαύτην, ὥστε ἂν προώρισταί ποτε νὰ ἐκστρατεύσωμεν πρὸς κατάκτησιν τῆς ἐριδώλακος Θεσσαλίας ἢ τῆς εὐάνδρου Ἠπείρου, δὲν θὰ φανῶ ὑποδεέστερος αὐτῶν. Ἁπλῶς μόνον κατελήφθην ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ τρέχειν. Διατί; Μήπως οἱ πάσχοντες ἐκ τοῦ λεγομένου *χοροῦ τοῦ ἁγίου Βεγράρδου* γνωρίζουσι διατί χορεύουσιν;

Ἄλλως τε εἶχον δίκαιον νὰ αἰσθανθῶ προσβολὴν ἀπρόοπτον ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐρωτικῇ φιλοφροσύνῃ, διότι, ἐν Ἀθήναις τοὐλάχιστον, εἴμεθα τῶν τοιούτων ἀσυνείθιστοι. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι κατὰ τὸ *περὶ ἐργολαβίας* σύγγραμμα σοφοῦ τινος, οὗ δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸ ὄνομα, « ἡ τέχνη αὐτὴ σηκόνει πολλὰ », οὐχ ἧττον ὅμως ὑπάρχουσι καὶ *ἐργολαβικὰ παραγγέλματα*, πρὸς ἃ συμμορφούμενός τις, δύναται νὰ διασκεδάσῃ πᾶν βέλος πονηρὸν ἐν ἡμέρᾳ διαπορευόμενον, πᾶν ῥόπαλον ἐναγὲς ἐν νυκτὶ καταπίπτον. Ἀναπολῶ ἐπισταμένως τὸ παρελθόν μου καὶ μόλις δύο γεγονότα εὑρίσκω τὰ δυνάμενα νὰ μὲ θλίψωσι διὰ τὸν ἐργολαβικόν μου βίον· ἡ δὲ ἐξομολόγησις αὐτῶν ἐν πάσῃ συντριβῇ καὶ κατανύξει γινομένη, θέλει βεβαίως σᾶς ἀποσπάσει, κυρία μου, τὰ δάκρυα, καὶ τὸν ἔλεον ὑπὲρ τοῦ μετανοοῦντος ἁμαρτωλοῦ, καθόσον μάλιστα ἀμφότερα ταῦτα ὑπέστην ἕνεκεν . . . Ἀλλ' ὄχι, ὄψεται ὁ αἴτιος.

Ἦτο περὶ τὸ μεσονύκτιον φθινοπωρινῆς τινος νυκτὸς τοῦ ἔτους 1860, καίτοι δὲ ἡ ὥρα ἦν προκεχωρημένη, ποῦ καὶ ποῦ ὅμως ἐφαίνοντο εἰς τὰς ὁδοὺς διαβάται τινὲς, κατευθυνόμενοι εἰς τοὺς οἴκους των, ὅπως κατακλινθῶσι· μόνον εἰς ἐμὲ δὲν ἐπήρχετο ἡ ἰδέα τῆς ἀναπαύσεως, διότι περιεπλανώμην ὡς νυκτοκόραξ εἰς τὴν ὁδόν . . . Αἴ-

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδίου 77.

φνης, ἐνῷ ἐβάδιζον, αἰσθάνομαι χάσμα πρὸ τῶν ποδῶν μου, καὶ ἐμὲ καταπίπτοντα ἐν αὐτῷ. Ἂν τότε, ὅπως νῦν, ὑπῆρχε τὸ ἡφαίστειον τῆς Θήρας, ἐδυνάμην νὰ ὑποθέσω ὅτι αἱ Ἀθῆναι καταδύουσιν, ἵνα ἑτέρα τις πόλις ἀναδύσῃ· εὐτυχῶς ὅμως τὸ τοιοῦτον δὲν ὑπῆρχεν, ἄλλως τε ἤθελον αἰσθανθῆ τὴν θερμότητα τοῦ ἡφαιστείου καταβιβρώσκουσάν με, ἐνῷ ἐξ ἐναντίας ἠσθάνθην ἑαυτὸν πανταχόθεν βεβρεγμένον. Ἰδοὺ τί ἐννόησα λοιπόν, ὅτε συνῆλθον ἐκ τῆς ταραχῆς μου. Οἱ καθαίροντες τοὺς ὀχετοὺς τῆς πόλεως εἶχον ἀνοίξει ὁπὴν εἰς τὴν ὁδόν... ἵνα καθάρωσι τὸν ὀχετὸν αὐτῆς· μὴ ἰδὼν λοιπὸν ἐγὼ ἐν τῷ σκότει τὴν ὀπὴν κατέπεσα εἰς τὸν ὀχετόν, καὶ κορεσθεὶς πάσης ὀσμῆς ἐξῆλθον, βλασφημῶν καὶ καθαριστὰς καὶ ἀστυνόμους, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας.

Τὸ δεύτερον συμβεβηκός μου εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸ πρῶτον, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἀντὶ νὰ πέσω εἰς χάσμα, προσέκρουσα εἰς κύνα νήδυμον ὕπνον καθεύδοντα, ὅστις ἀφυπνισθεὶς ὀργίλως, μὲ ἐφιλοδώρησε διὰ τῶν στιλβόντων ὀδόντων του μὲ δεῖγμα τοσούτῳ δριμύ, ὥστε ἐπὶ ἕνα ὅλον μῆνα ἐχώλαινον· ἀλλὰ καὶ ἐγώ, μόνον καὶ μόνον ὅπως προφυλάξω ἕτερόν τινα παραπλησίου συμβάντος, τὸν ἀντήμειψα τὴν ἐπιοῦσαν διὰ σφοδροῦ δηλητηρίου καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνεγιγνώσκοντο εἰς τὸ ὄπισθεν τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου κυνοταφεῖον, ἐπὶ τύμβου τινὸς τὰ ἑπόμενα.

Κύων πυρρόθριξ ἐνταῦτα κεῖται,
Ὅστις αἰφνίδιον θάνατον ἔσχεν,
Ἀφήσας εἰς πόδα ἑνὸς ἐρωμένου
Τὴν μνήμην ὀδόντος σκληροῦ καὶ ὀξέως.
Συνάδελφοι κῦνες, σεῖς ὅσοι οἰκεῖτε
Πλησίον ἀνθρώπων θερμῶς ἐρωμένων,
Φραγμοὺς μὴ ἐμβάλετ' ἐν μέσῳ ἐκείνων,
Διότι τὸν θάνατον θέλετε εὕρει.

Τὰ δύο μου ταῦτα συμβεβηκότα, ὡς βλέπετε, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου τυχαίως πῶς ἐγενόμην αὐτόπτης· διὰ τοῦτο, ὅταν, μακρυνθεὶς τοῦ τόπου τῆς σκηνῆς ἐκείνης, εἰσῆλθον εἰς τὸ ὡραῖον καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης κείμενον καφφενεῖον τῆς *Κιθωτοῦ*, ἀπαντήσας φίλον τινα, τῷ ἐδιηγήθην ὅ,τι εἶδον· ἐκεῖνος δὲ μειδιῶν καὶ ὡς εἰ ἐπρόκειτο περὶ τοῦ φυσικωτέρου πράγματος, μοὶ ἀπεκρίθη ὅτι τὰ τοιαῦτα γεγονότα συνεχῶς ἐν Σμύρνῃ συμβαίνουσι, καὶ ὅτι μάλιστα πολλάκις οἱ γονεῖς μὴ ἔχοντες νὰ προικίσωσι τὰς θαγατέρας των καὶ ἐκδώσωσιν αὐτὰς εἰς γάμον, προικίζουσι διὰ ῥαβδισμῶν τὸν μέλλοντα γαμβρόν των, δηλονότι διευκολύνουσι τὸ τοιούτου εἴδους συνεντεύξεις καὶ ἔπειτα συλλαμβάνοντες μιᾷ τῶν νυκτῶν τὸν εὐδαίμονα ἐραστὴν ἐν τῷ ἐρωτικῷ οἴστρῳ του, τὸν ἀναγκάζουσι διὰ ξύλων καὶ ῥοπάλων καὶ ἀπειλῶν μαχαιροβγάλτου τινος Φασουλιώτου νὰ νυμφευθῇ ἄμ' ἔπος ἄμ' ἔργον τὴν θυγατέρα των, ἧς ἐξέθεσε δῆθεν τὰ χρηστὰ ἤθη. Ἀλλ' ἂν αἱ ἐρωτικαὶ τῶν δύο νέων σχέσεις προέβησαν περισσότερον, τότε οἱ γονεῖς ἐνάγουσι τὸν δυστροποῦντα νὰ ἔλθῃ εἰς γάμου κοινωνίαν ἐραστὴν εἰς τὴν *Χώραν* (οὕτω δὲ καλοῦσιν ἐν Σμύρνῃ τὸ καθ' ἡμᾶς δημαρχεῖον) καὶ ἐκβιάζουσιν αὐτὸν νὰ ἐξαγιάσῃ διὰ τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τὴν ἐπιλήψιμον αὐτοῦ προτέραν διαγωγήν.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν! ἐβόησα ἐγώ, εὔκολον τρόπον γάμου ἔχετε σεῖς ἐνταῦθα, καὶ ἔτι εὐκολώτερον μέσον τοῦ δίδειν προῖκας· ἀλλ' ἂν οὕτω νυμφευθεὶς ἐγκαταλίπῃ, τὴν ἐπιοῦσαν τοῦ βιαίου αὐτοῦ γάμου του, τὴν καταναγκαστικὴν σύζυγόν του, ἢ ἂν ἐκβιαζόμενος εἰς τὴν *Χώραν*, ἀρνῆται νὰ ὑπακούσῃ, τότε τί θὰ συμβῇ;

— Σπανιώτατον εἶναι, ἀπεκρίθη ὁ ἐμπειροπράγμων φίλος μου, νέος τις τῶν οὕτω νυμφευομένων νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν σύζυγόν του, διότι, ἐκτεθειμένος εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῶν συγγενῶν της ἐν τόπῳ μάλιστα ἐν τῷ ὁποίῳ οὐδὲ σκιὰ διοικήσεως ὑπάρχει, ὀφείλει νὰ ἐγκαταλίπῃ καὶ τὴν Σμύρνην. Ἄλλως τε αἰσθανόμενος συμπάθειάν τινα πρὸς τὴν νέαν σύζυγόν του, σκέπτεται ὅτι φρονιμώτερον εἶνε νὰ ὑποκύψῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν νόμον τῆς συνηθείας, εἰς ὃν τοσοῦτοι ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ ὑπέκυψαν, καὶ νὰ ζήσῃ τοῦ λοιποῦ ἐν ὁμονοίᾳ μετὰ τῆς γυναικός του, παρὰ νὰ τὴν παραιτήσῃ καὶ ν' ἀναγκασθῇ νὰ φύγῃ ἐκ Σμύρνης· διὰ δὲ τὴν δευτέραν ἀπορίαν σου, προσέθηκεν ὁ φίλος μου, τί συμβήσεται δηλονότι ἐν περιστάσει, καθ' ἣν ὁ νέος δυστροπῇ νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς *Χώρας*, ὕπαγε αὔριον τὸ ἑσπέρας εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ θέλεις ἐκεῖ διεῖ τί, τὸ ὁποῖον θὰ σκανδαλίσῃ τὰ λίαν συνταγματικά σου καὶ φιλελεύθερα φρονήματα.

Προσεπάθησα παντοιοτρόπως νὰ πείσω τὸν φίλον μου ὅπως μοὶ ἐξηγήσῃ τί ἔμελλε τῆς ἐπιούσης τὸ ἑσπέρας νὰ συμβῇ εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἐκεῖνος, ἀνοικτίρμων εἰς τὴν περιέργειάν μου, δὲν μοὶ ἀπεκρίνατο ἄλλο, εἰμὴ

— Ὕπαγε καὶ ὄψει.

— Πλὴν τί νὰ ἴδω ἀκόμη, ὑπελάμβανον ἐγὼ ἱκετευτικῶς· μεγαλείτερον τοῦ ἀθεοφόβου ἐκείνου δαρμοῦ ἐν τῇ στενῇ ὁδῷ εἶνε δυνατὸν νὰ ἴδω;

— Καὶ μεῖζον τούτου ὄψει, ἀπεκρίνατο ὁ φίλος μου λακωνικῶς.

— Ἀλλ' εἶνε τίποτε κίνδυνος διὰ νὰ ἐφοδιασθῶ μὲ κἀνὲν ῥόπαλον, κἀμμίαν μάχαιραν ἢ ἐν ἀνάγκῃ καὶ μὲ κἀνὲν πυροβόλον; ἠρώτησα ἐγώ. Διότι πιθανὸν νὰ ὑπάρχῃ κἀμμία συνήθεια ἐνταῦθα, ὅπως διὰ τοῦ ξύλου γίνονται οἱ γάμοι, νὰ γίνονται καὶ τὰ θεάματα διὰ τῶν ὅπλων· καὶ νὰ σοὶ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, οὐδόλως ἐπιθυμῶ νὰ ὁμοιάσω πρὸς τὰς ἄφρονας ἐκείνας παρθένους, αἵτινες, περιμένουσαι τὸν νυμφίον, δὲν εἶχον ἑτοίμους τὰς λαμπάδας των.

— Μηδὲν φοβοῦ. Ὕπαγε ἐν πάσῃ ἀφοβίᾳ.

Ἐνθαῤῥυνθεὶς ἐκ τῆς διαβεβαιώσεως ταύτης τοῦ φίλου μου, ἀπεφάσισα νὰ ὑπάγω ὅπως ἴδω τὸ μεῖζον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ μοῦ σκανδαλίσῃ τὰ συνταγματικὰ καὶ φιλελεύθερα φρονήματα, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον ὅμως ἐφρόντισα νὰ ἔχω μεθ' ἑαυτοῦ ῥάβδον τινα ἀρκούντως στιβαρὰν, καὶ νὰ καταλάβω στασίδιόν τι πλησίον μιᾶς τῶν θυρῶν ὅπως ἐν ἀνάγκῃ συμμορφωθῶ πρὸς τοὺς ἵππους ἐκείνους τοῦ Ποιητοῦ, οἵτινες.

Ἄκρον ἐπ' ἀνθερίκων θέον οὐδὲ κατέκλων.

Ἡμισείαν σχεδὸν ὥραν ἐπερίμενον ἐν τῷ ναῷ, καθ' ἣν πολλοὶ ὡς ἐμὲ φιλοθεάμονες εἶχον προσέλθει, εἷς πολυέλαιος εἶχεν ἀναφθῆ, τὸ ἀναλόγιον εἶχε τεθῆ ἐν τῷ μέσῳ καὶ εἰς ἱερεὺς ἡτοιμάζετο νὰ ἐκτελέσῃ ἱεροπραξίαν τινα. Μετ' οὐ πολὺ κραυγαὶ ἀνθρώπων ὠθούντων τινὰ ἠκούσθησαν καὶ γέλως ἄπλετος διεδέχετο αὐτάς· αἴφνης δ' ἐφάνησαν πρὸ τῆς θύρας δύο *γκιζάρια* (ἄτακτοι ἀστυνομικοὶ στρατιῶται) κρατοῦντες ἐκ τῶν βραχιόνων καὶ σύροντες κατεξεσχισμένον καὶ ἀσκεπῆ ἄνδρα τινα, καὶ ἀκολουθούμενοι ὑπὸ ἑτέρων δύο *γκιζαρίων* ὠθούντων ἐκ τῶν ὄπισθεν αὐτὸν καὶ ὑπὸ πλήθους πολλοῦ. Ὁ δυστυχὴς ἀπαγόμενος δὲν ἤθελε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ναὸν καὶ ἔπιπτε χαμαί· ἀλλ' ἀνηλεῶς κτυπούμενος καὶ λακτιζόμενος ὑπὸ τῶν ἀστυνομικῶν στρατιωτῶν, ἠναγκάσθη νὰ εἰσέλθῃ μυρίας καὶ φρικώδεις ἀρὰς καὶ βλασφημίας ἐκπέμπων. Ταὐτοχρόνως σχεδὸν ἐξ ἑτέρας θύρας τῆς ἐκκλησίας, εἰσῆλθε συνοδευομένη ὑπὸ ὀκτὼ ἢ δέκα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, νεᾶνίς τις, εἰκοσαετὴς περίπου, μελάγχρους ἢ μᾶλλον πελιδνὴ ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τῆς συγκινήσεως, καὶ ἐλθοῦσα ἔστη πρὸ τοῦ ἀναλογίου. Ἐν τούτοις ὁ ἀνὴρ δερόμενος πυξὶ καὶ λάξ, ὡδηγήθη κακῶς ἔχων καὶ αὐτὸς πρὸ τοῦ ἀναλογίου καὶ ἠναγκάσθη νὰ σταθῇ ἐγγὺς τῆς γυναικὸς, πρὸς τὴν ὁποίαν τὴν ἕνωσιν ἐπροοιμίαζε διὰ τοσοῦτον ἐρωτικοῦ καὶ συμπαθητικοῦ τρόπου.

Καὶ μέχρι μὲν τοῦδε τὰ πράγματα προέβησαν κατ' εὐχὴν τῆς μελλονύμφου, ἀλλ' ὅτε ὁ ἱερεὺς ἐνδυθεὶς τὰ ἄμφια αὐτοῦ ἡτοιμάσθη νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ τοῦ γάμου μυστήριον, ὁ ἀκούσιος νυμφίος πεσὼν χαμαὶ ἐκυλινδεῖτο, φωνάζων ὅτι προὐτίμα νὰ τὸν φονεύσωσι, προὐτίμα νὰ ἀσπασθῇ τὸν ἰσλαμισμὸν ἢ νὰ ἑνωθῇ βιαίως μετὰ γυναικὸς, ἣν δὲν ἤθελε. Μάταιαι ἀπέβησαν αἱ προτροπαὶ τοῦ ἱερέως καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, μάταιαι αἱ συμβουλαὶ τῶν τῆς νύμφης συγγενῶν, ὑπομιμνησκόντων αὐτῷ ὅτι τὰ τοιαῦτα ἔπρεπε νὰ προβλέπῃ ὅτε ἔθυεν εἰς τὴν καλλίθρονον Κυθήρην, μάταιοι τέλος ἀπέβησαν οἱ λόγοι τῶν παρισταμένων, ἀποτεινόντων πρὸς αὐτὸν τὴν εἴρωνα παρηγορίαν ὅτι καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἔπαθον τὸ ἴδιον. Ὁ σκληροτράχηλος μελλόνυμφος, ἐπέμενε χαμαὶ κείμενος καὶ ἀποδιοπομπούμενος τὸν γάμον, ὅτε πλέον εἷς τῶν τῆς *Χώρας* ὑπαλλήλων βλέπων ὅτι διὰ τῶν προτροπῶν καὶ τῆς πειθοῦς οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἐπήρχετο, διέταξε τοὺς ἀστυνομικοὺς στρατιώτας νὰ δέσωσι τὸν ἀπειθῆ εἰς ἕνα τὸν κιόνων τῆς ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνοι ἐπέτυχον μετὰ πεισματώδη πάλην. Καὶ τοιουτοτρόπως δεδεμένου τοῦ συζύγου, καθιερώθη ὁ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς πρότερον ἐρωμένης του γάμος, καὶ μόνον ὁ Ἡσαΐας δὲν ἐχόρευσε, διότι οἱ δύο συναπτόμενοι εἰς κοινωνίαν γάμου, δὲν περιῆλθον, κατὰ τὰ εἰθισμένα, λαμπαδηφοροῦντες τὸ ἀναλόγιον, ἅτε τοῦ γαμβροῦ δεδεμένου πρὸς τῷ κίονι ὄντος.

Ἠθέλησα νὰ μάθω πῶς ὁ οὕτω νυμφευθεὶς, ἤθελεν ὑποδεχθῆ τὴν νέαν σύζυγόν του, καὶ διὰ τοῦτο ἅμα μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ μυστηρίου λυθέντος τοῦ νυμφίου καὶ ὁδηγηθέντος, μεθ' ἧς ἦλθεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πομπῆς καὶ παρατάξεως, εἰς τὰ παρακείμενα κελλία ὅπως δεχθῇ τὰς εὐχὰς τῶν παρεστώτων, ἠκολούθησα καὶ ἐγώ. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ὁ γαμβρὸς ἦτο δύσθυμος καὶ μελαγχολικός· ἀλλ' ὅτε ἐκένωσε πέντε ἢ ἓξ ποτήρια μαστίχης ὅπως ἀντιχαιρετήσῃ τοὺς ἐπευχομένους αὐτὸν, ἔλαβεν ἦθος εὔχαρι καὶ λησμονήσας καὶ τὰς πληγὰς καὶ τὰ δεσμὰ, ἔστρεψε βλέμματα ἱλαρὰ πρὸς τὴν τέως μισουμένην γυναῖκά του καὶ ἀνταποδίδων τὰς εὐχὰς, ὅσας οἱ παρεστῶτες τῷ ἐπεδαψίλευον, ἀπεκρίνατο,

— Εὐχαριστῶ! Τί νὰ κάμω πλέον ἔγεινε ποῦ ἔγεινε, τὰ δὲ γινόμενα οὐκ ἀπογίγνονται.

Προσῆλθον καὶ ἐγὼ κατὰ τὴν σειράν μου μὲ τὸ ποτήριον εἰς τὴν χεῖρα νὰ τὸν ἐπευχηθῶ, καὶ ἀφοῦ τῷ εἶπον τὰς τυπικὰς λέξεις. Νὰ ζήσητε κλ. τῷ προσέθηκα πονήρως,

— Δὲν ἦτον καλλίτερον, ἀδελφὲ, νὰ σταθῇς εὔμορφα καὶ καλὰ νὰ σὲ ὑπανδρεύσουν, παρὰ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃς νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν βίαν ;

— Ἔ ! φίλε μου, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, ὁποῦ εἶν' ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸν χορὸν πολλὰ τραγούδια λέγει.

Βραδύτερον ἔμαθον ὅτι ὁ γαμβρὸς προσεποιεῖτο τοσαύτην ἐπιμονὴν ὅπως δικαιολογηθῇ ἀπέναντι τῶν μὴ θελόντων τὸν γάμον αὐτὸν γονέων του, καὶ ὅτι τὸ ὑπὸ τοσοῦτον κακοὺς οἰωνοὺς συναφθὲν ἀνδρόγυνον αὐτὸ, εἶνε οἱ καλλίτεροι καὶ εἰρηνικώτεροι σύζυγοι τοῦ κόσμου.

Ἐὰν παραπλήσιόν τι γεγονὸς συνέβαινεν εἰς Ἑλλάδα, ἡλίκος θόρυβος, ἡλίκος πάταγος ἤθελε γείνει. « Ἄρδην κατεστράφη τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα, ὁ Σπόννεκ μελετᾷ πολιτικόν τι τόλμημα, πολῖται γρηγορεῖτε, » ἤθελε κραυγάσει ὁ Ἑωθινὸς Ταχυδρόμος. « Ἡ Κυβέρνησις ἐδωροδοκήθη, ὁ Κουμουνδοῦρος κατέπιε τὴν Κωπαΐδα καὶ ὅλας τὰς σκωρίας τοῦ Λαυρίου μὲ τὰ παρακείμενα ὄρη, διὰ νὰ ἐπιτρέψῃ τοιαύτην καταπάτησιν τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἔθνους, » ἤθελε βρήσει ὁ Ἐθνοφύλαξ. Καὶ ὅμως ἐνταῦθα οὔτε Ἑωθινὸς Ταχυδρόμος οὔτε Ἐθνοφύλαξ ὑπάρχει, καὶ ἡ *Χώρα* διὰ τῆς ἐπεμβάσεώς της ταύτης ἀπέδωσεν εἰς μὲν τὴν γυναῖκα τὴν προσβληθεῖσαν ἀξίαν της, εἰς τὸν ἄνδρα δικαιοσύνην κατὰ τὰς πράξεις του, καὶ ἀπὸ ἓν ἀθῶον πλάσμα ἀφῄρεσε τὸ ὄνειδος τοῦ νὰ ὀνομάζηται νόθον. Ἔπραξε κακῶς ; Ἀλλ' οἱ τύποι, ἀλλ' αἱ ἐλευθερίαι τῶν ἀτόμων . . . ; Ὦ ἂς μείνωσι κατὰ μέρος ταῦτα. Οἱ τύποι μικροῦ δεῖν κατέστρεψαν ἡμᾶς, αἱ δὲ ἐλευθερίαι μᾶς ἀπέσπασαν τῆς χρηστότητος ἐκείνης, ἥτις διέκρινε τοὺς πατέρας ἡμῶν καὶ μᾶς ἐπότισαν μὲ τὸ δηλητήριον τῆς κακοηθείας καὶ τῆς πνευματικῆς ῥυπαρότητος.

Οὐ μόνον δὲ ἡ τοιαύτη τῆς *Χώρας* ἐπέμβασις προλαμβάνει σπουδαῖα κακὰ, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἀναγκάζει νὰ ἀποφεύγωσι πειρασμοὺς ἐκ τῶν ὁποίων δυνατὸν εἶνε ποτὲ νὰ περιέλθωσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν θέσιν τοῦ *δεδεμένου γαμβροῦ*. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ τοὐλάχιστον, ἀπεφάσισα νὰ μὴ δώσω τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν κατὰ τὴν ἐν τῇ Σμύρνῃ διαμονήν μου σκανδάλων, διότι Κύριος οἶδε τί συμβαίνει, καὶ προεθέμην νὰ διέλθω ἀγνότερος Δομινικάνου ἢ Καπουτζίνου. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἐπιοῦσα μετὰ τὸν παράδοξον ἐκεῖνον γάμον ἦτο Κυριακὴ ἠθέλησα διὰ τὸ ἥσυχον νὰ περιέλθω καὶ τὴν συνοικίαν, ἥτις κεῖται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει καὶ γνωρίζεται ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἐπάνω Μαχαλᾶς*.

Τὴν ἐμφάνισιν τῆς Κυριακῆς ἀναγγέλλουσιν ἐν Σμύρνῃ οἱ πολυάριθμοι κώδωνες τῶν πολυαρίθμων Ἐκκλησιῶν. Περὶ τὴν ἐννάτην δὲ ὥραν, αἱ ὁδοὶ πληροῦνται γυναικῶν κατ' οὐλαμοὺς, κατὰ λόχους, κατὰ φάλαγγας, ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ συντάγματα χωρουσῶν πρὸς τὰς διαφόρους Ἐκκλησίας· διακρίνονται δὲ κατὰ τὴν εὐλάβειαν καὶ τὴν πρὸς τὰ θεῖα ἀφοσίωσίν των αἱ τοῦ Δυτικοῦ δόγματος, αἵτινες κρατοῦσαι τὰ τῆς προσευχῆς των βιβλιάρια πορεύονται ὡς πεφυσιωμέναι ἰνδικαὶ ὄρνεις. Περιττὸν δὲ εἶνε νὰ σᾶς εἴπω, ὅτι πολλαὶ τῶν κρατουσῶν τὰ λαμπροδεδεμένα ἐκεῖνα βιβλιάρια γνωρίζουσι ν' ἀναγινώσκωσιν ὅσον ἐγὼ νὰ κατασκευάζω ὡρολόγια καὶ ὅτι συμβαίνει ἐνίοτε ἀνοίγουσαι αὐτὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ προσποιούμεναι ὅτι ἀναγινώσκουσι νὰ τὰ κρατῶσιν ἀντιστρόφως. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, τότε παρίσταται ἕτερον στρατιωτικὸν γυμνάσιον. Ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ νέοι ἢ κομψευόμενοι γέροντες παρατεταγμένοι, ἀπονέμουσι ταῖς ἐξερχομέναις ἐκ τοῦ ναοῦ τὰς στρατιωτικὰς τιμάς· καὶ ἦν ἰδεῖν . . .

Ἀποφασίσας νὰ ἀναβῶ εἰς τὸν *Ἐπάνω Μαχαλᾶν* περὶ μεσημβρίαν, διῆλθον μέγα μέρος τοῦ *τζαρσίου*, ἤτοι τῆς ἀγορᾶς, λαβυρίνθου ἐχούσης ἑκατέρωθεν μικρὰς ἀποθήκας καὶ ἐργαστήρια, ἐν οἷς πωλοῦνται διάφορα ὑφάσματα καὶ τρωγάλια καὶ ἄλλα πράγματα. Ἔνθεν μὲν βλέπεις Ἀρμένιόν τινα ἐπὶ τῶν γονάτων ὀκλάζοντα καὶ πωλοῦντα μετάξας ἢ φέσια· ἔνθεν δὲ Γραικόν τινα πωλοῦντα καπνόν. Παρέκει Ὀθωμανόν τινα ἔχοντα ἐπὶ λευκοτάτου μαρμάρου ἐκτεθειμένον *χαλβᾶν* ἢ ἄλλα γλυκύσματα, μετ' αὐτὸν μεταπράτην τινα ἢ παντοπώλην προσκαλοῦντα δι' ὀχληρῶν κραυγῶν θαμῶνας, ὕστερον Ἠπειρώτην τινα φουρνάρην ἐκτυλίσσοντα τὰ περίφημα τῆς Σμύρνης *κατιμέριά* του, κατόπιν Πέρσην τινα καπνίζοντα ἠρέμα τὴν νικοτιανήν του καὶ πωλοῦντα *σάλια* καὶ ἄλλα τῆς Λαχώρης ὑφάσματα, μετ' αὐτὸν ἔμπορόν τινα ἀθυρμάτων, ἐκθέτοντα πλῆθος τοιούτων πρὸ πεντάδος λευκοπέπλων Ὀθωμανίδων καὶ οὕτως ἐφεξῆς. Διῆλθον λοιπὸν πιέζων καὶ πιεζόμενος τὸ λαβυρινθῶδες αὐτὸ *τζαρσὶ*, καὶ ἔλαβον τὴν πρὸς τὴν Ἰουδαϊκὴν συνοικίαν ἄγουσαν ὁδόν.

Οὐδὲν ὑπάρχει ῥυπαρώτερον καὶ οἰκτρότερον τῆς συνοικίας ταύτης καὶ τοῦ βίου, καθ' ὃν διαιτῶνται οἱ ἄθλιοι ἀπόγονοι τοῦ Ἰσραήλ. Ἐντὸς ἑτοιμοῤῥόπων καὶ σεσαθρωμένων οἰκιῶν αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν κατὰ δεκάδας συγκατοικοῦσαι, εἰσὶ μὲν πρότυπον ἐθνικῆς ὁμοφροσύνης καὶ ἀγάπης, ἀλλὰ συνάμα εἶνε καὶ ἡ εἰκὼν τῆς ἀκαθαρσίας καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ. Θαυμάζει τις τὸν συνασπισμὸν ὅστις ὑπάρχει εἰς ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἰουδαϊκῆς κοινότητος, ἀλλὰ ταὐτοχρόνως ἀποτρεῖ καὶ διὰ τὴν ζωώδη ἀναισθησίαν των, ἧς ἀποτέλεσμα εἶνε ὁ οἰκτρὸς αὐτῶν τρόπος τοῦ διαιτᾶσθαι· διὰ τοῦτο ἐπέστρεψα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τοὺς ἀθλίους οἰκίσκους τῆς συνοικίας ἐκείνης καὶ ἐτάχυνα τὸ βῆμά μου ὅπως ἐξέλθω αὐτῆς, ὅτε διερχόμενος ἔξωθεν μεγαλειτέρου τινος οἰκοδομήματος, ἐξεπλάγην ἐκ φωνῶν καὶ κτυπημάτων ἀναμὶξ ἀκουομένων ἔνδοθεν. Περίεργος διὰ τὴν ἀλλόκοτον ταύτην συνουλίαν γενόμενος, ἠρώτησα διαβάτην τινα τί ἐσήμαινον αἱ φωναὶ καὶ οἱ κτύποι ἐκεῖνοι· ὁ δὲ μοὶ ἀπεκρίθη ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἐτέλουν τὴν ἑορτὴν τῆς ἐπετείου ἀναμνήσεως τῆς Ἐσθὴρ, ἔθος δ' ἔχουσι κατὰ ταύτην νὰ θέτωσιν εἰς τὸ μέσον τῆς Συναγωγῆς των μέγα ξύλον, καὶ ἀφοῦ ἅπαντες γεγωνυῖᾳ τῇ φωνῇ ἀναγνώσωσι τὸν βίον τῆς Ἰουδαίας ἐκείνης ἡρωΐδος, μετὰ ταῦτα πλήττουσι διὰ σκεπάρνης, ἣν ἕκαστος μεθ' ἑαυτοῦ φέρει, τὸ ἐν τῷ μέσῳ τεθειμένον ξύλον εἰς ἀνάμνησιν τοῦ σταυρωθέντος Ἀμάν.

Καταλιπὼν τοὺς Ἑβραίους καρφώνοντας τοσοῦτον ἀσπλάγχνως τὸν πρὸ αἰώνων σταυρωθέντα Ἀμὰν, εἰσῆλθον εἰς τὴν Γραικικὴν συνοικίαν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸν *ἐπάνω Μαχαλᾶν*, καὶ ἥτις συγκειται ἐκ πεντακοσίων περίπου οἰκιῶν παλαιοκτίστων κατὰ μέγα μέρος καὶ σαθρῶν, οἰκουμένων δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ ἀπόρων καὶ χειρωνάκτων. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς συνοικίας ταύτης κεῖται ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, οὖσα ἴσως καὶ ἡ ἀρχαιοτέρα τῆς Σμύρνης. ἀλλὰ κατ' ἐπιγραφήν τινα πρὸ τῆς εἰσόδου σωζομένην, ἡ ἐκκλησία αὕτη ἀνῳκοδομήθη, ἀρχιερατεύοντος Σμύρνης Ἀνθίμου τοῦ Ναξίου, ἐν ἔτει 1804, τῇ προστασίᾳ τῶν βεηζαδέδων Παναγιώτου καὶ Δημητρίου τῶν Μουρουζῶν. Οἱ Φαναριῶται τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ὡμοίαζον πρὸς τοὺς τῆς νῦν· ὅ,τι καλὸν ἐπράττετο, αὐτοὶ ἦσαν οἱ πρῶτοι ἐργάται του· ἀλλὰ τόρα ὅπου μικροῤῥαδιουργία καὶ φαυλότης, ἐκεῖ πρῶτοι παρίστανται οἱ Φαναριῶται . . .

Ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου θαυμάζεται διὰ τὸ ὡραῖον τέμπλον αὐτοῦ, ὅπερ τῷ 1805, κατεσκευάσθη, καὶ τὸ ὁποῖον εἶνε ἐκ ξύλου καρυᾶς, μετὰ μεγίστης τέχνης γεγλυμμένον. Ἄνθη πολυποίκοιλα καὶ εἰκόνες διάφοροι τῆς τε ἐνανθρωπήσεως καὶ τοῦ πάθους τοῦ Σωτῆρος εἰσὶ τοσούτῳ τεχνηέντως ἐπ' αὐτοῦ γεγλυμμέναι, ὥστε θαυμάζει τις τὴν χεῖρα τοῦ ἀριστοτέχνου ἐκείνου καὶ τὴν ὑπομονήν του ὅπως περατώσῃ τὸ καλλιτέχνημα αὐτό. Ἐν τῷ ἐπιτροπικῷ τῆς ἐκκλησίας ταύτης, ἐπέδειξάν μοι πολύτιμον Εὐαγγέλιον ἐν μεμβράνῃ τοῦ ἑβδόμου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, τοῦ ὁποίου ἐκτὸς τῆς ὡραίας γραφῆς ἐθαύμασα τὰ χρυσοποίκιλτα διὰ τῆς γραφίδος κοσμήματα καὶ τὰς ἐν αὐτῷ εἰκόνας τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, τὴν ζωηρότητα καὶ λεπτότητα τῶν ὁποίων ἀδύνατον μοὶ εἶνε νὰ παραστήσω. Ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ Εὐαγγελίου ἀναγινώσκονται τὰ ἑπόμενα. « Τὸ παρὸν ἅγιον Εὐαγγέλιον πέφυκε Γερασίμου μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως ὑπερτίμου, πόθῳ πολλῷ καὶ ἐπιμελείᾳ ἐξ οἰκείων αὐτοῦ ἀναλωμάτων, μᾶλλον δὲ τῶν τοῦ Θεοῦ δωρεῶν κατασκευασθὲν καὶ κοσμηθὲν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, γραφὲν δὲ τῇ αὐτοῦ προτροπῇ χειρὶ Δανιὴλ Μοναχοῦ καὶ τελειωθὲν μηνὶ Δεκεμβρίου ΙΗ'. Ἰνδικτιῶνος ΙΒ', ἐν ἔτει Σωτηρίῳ ΩΖ', βασιλεύοντος τοῦ εὐσεβάστου κυρίου Ἀνδρονίκου καὶ Εἰρήνης καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ εὐσεβεστάτου κυρίου Μιχαὴλ τῶν Παλαιολόγων καὶ Μαρίας Αὐγούστης. » Δευτέρα τις σημείωσις ἀναφέρει ταῦτα. « Τὸ παρὸν ἅγιον Εὐαγγέλιον ἐκοσμήθη καὶ ἐκαλλωπίσθη τὸ δεύτερον δι' ἀργυροῦ δεσίματος ὅλον τὸ ἔξωθεν δαπάνῃ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου τῆς Ἁγιωτάτης μητροπόλεως Ἐφέσου, ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Ἀσίας κυρίου Μελετίου Πετροκοκκίνου τοῦ ποτὲ Λουκᾶ καὶ κτίτορος τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ταύτης τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψοθ', κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, Ἰνδικτιῶνος ιγ'. » Τρίτη δὲ σημείωσις τοῦ πρώην Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθίμου ἀναφέρει ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον αὐτὸ ἠγοράσθη ὑπό τινων Ἀγαρηνῶν. Ἐκτὸς τοῦ Εὐαγγελίου μοὶ εἶπον ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα ἀρχαῖα ἐπὶ μεμβράνης βιβλία, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἐδυνήθην νὰ ἴδω διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ φυλάσσοντος αὐτὰ ἐφόρου· ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Φωτεινῆς ὑπάρχει Παλαιά τις Διαθήκη, ἀνήκουσα, ὡς ἐκ τῆς γραφῆς φαίνεται, εἰς ἐποχὴν ἀρκούντως μεμακρυσμένην, καὶ τῆς ὁποίας ὅμως λείπουσι καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ ὕστατα

φύλλα, ὥστε ἀγνοοῦμεν πότε ἐγράφη καὶ ποῖος ἦν ὁ τοσοῦτον ὑπομονητικὸς ἀντιγραφεὺς ἐκεῖνος, ὅστις ὑπέμεινε νὰ ἀντιγράψῃ τὸ καὶ ἀναγινωσκόμενον μόνον ἀπαιτοῦν Ἰώβειον ὑπομονὴν πολυσέλιδον ἐκεῖνο βιβλίον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος περὶ χειρογράφων, δὲν κρίνω ἄσκοπον νὰ προσθέσω ἐνταῦθα ὅτι, καθ' ἃ μ' ἐπληροφόρησαν, πολυτιμότατόν τι ἀρχαῖον Εὐαγγέλιον εὑρεθὲν πρό τινος ἐν Ἐφέσῳ, εἰς τὸ σπήλαιον ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ παράδοσις ἀναφέρει κοιμηθέντας τοὺς Ἑπτὰ Παῖδας, σώζεται εἰς τὸ χωρίον Κερκετζὲν, μεγάλης τιμῆς ἀπολαῦον παρὰ τῶν κατοίκων, ὑπολαμβανόντων αὐτὸ ὡς αὐτόγραφον τῶν Εὐαγγελιστῶν. Βεβαίως ἡ Σμύρνη, οὖσα μία τῶν Ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀσίας, θὰ περιεῖχε πολλὰ καὶ ποικίλα τοῦ ἀρχαίου χριστιανισμοῦ ἐνθύμια· ἀλλ' ὁ κατακλύσας αὐτὴν βαρβαρισμὸς, συγκατέκλυσε καὶ ἀναμνήσεις καὶ κειμήλια, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀφῆκεν εἰμὴ ἴχνη καταστροφῆς· ἂν δὲ περιεσώθη τι ὡς ἐκ θαύματος, τοῦτο δὲν ἔλειψαν οἱ καλοὶ Εὐρωπαῖοι νὰ παραλάβωσι καὶ μεταφέρωσιν εἰς τὰ ἴδια, ἀδιαφορούσης ὁλοσχερῶς εἰς τοῦτο τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως, ἥτις μόνον περὶ εἰσπράξεως φόρων καὶ περὶ ἐπιβολῆς νέων τοιούτων μεριμνᾷ, περὶ δὲ τῶν ἄλλων καθεύδει ὡς ὑπὸ μανδραγόραν.

Μετὰ τὴν παρέκβασιν ταύτην ἐπανέρχομαι πάλιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τὸν ὁποῖον παρῆτησα διὰ νὰ σᾶς ἐκθέσω πράγματα ἴσως διὰ τοὺς πολλοὺς δευτερευούσης ἀξίας καὶ τετριμμένα. Ἐντὸς τοῦ περιαυλίου τῆς ἐκκλησίας κεῖνται τὰ σώματα δύο ἱερῶν ἀνδρῶν, τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθίμου, οὗ ἐμνήσθημεν ἤδη καὶ οὗ ἡ εἰκὼν παρίσταται ἐν τῷ ἐπιτροπικῷ, ἐπὶ τοῦ τάφου δὲ τοῦ ὁποίου ἀναγινώσκονται τὰ ἑπόμενα.

Ἀκάματος τέο κασιγνήτιο Νικολάοιο
Σπουδὴ σῆμ' αἰὼν δείματο σοὶ, θύτα,
Σμύρνης πρὶν ἕδραν, Ἄνθιμε, ἀγλαΰναντ' ἐρίτιμον,
Παγκοίνου σκάφους εὖ τ' ἰθύναντ' οἴακας,
Ἀλλ' ἱρὸν ὕσταται μητρὶ λίπες χθονὶ γήραϊ σκῆνος,
Ναίει δὴ πνεῦμα Οὐρανὸν ὑψιφαῆ.
Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ΑΩΜΒ. Αὐγούστου Π'.

Καὶ τοῦ μητροπολίτου Πρεσπῶν Κυπριανοῦ, ἐπὶ τῆς ἐπιταφίου πλακὸς τοῦ ὁποίου, εἰσὶ γεγραμμένα ταῦτα.

Κυπριανὸς Σμυρναῖος, ὁ Πρεσπῶν νῦν Ἱεράρχης
Ὕστατον ὧδ' εὕδω πύματον ἐγρόμενος,
Ὤχετό μοι βίος ὁ δραπέτης, φεῦ! μάλλα γ' ὦκα
Κεῖμαι δ' ὅρ' κωφὴ αὐτὸς ἔγωγε κόνις,
Τὴν Θεὸς ἀνστήσει μ' αὖ πάλιν ἠχῇ
Πνεύματι συμμίξας. Ὁ Θεὸς φίλάσθω μοι.
ΑΩΘ. Μαρτίου Λ'.

Διατηρεῖ δὲ ἡ ἐκκλησία αὕτη ἀξιεπαίνῳ δαπάνῃ τῶν ἐνοριτῶν της καὶ σπουδῇ τῶν Ἐφόρων της, δύο σχολὰς τῶν ἀῤῥένων, Ἑλληνικὴν καὶ ἀλληλοδιδακτικὴν, καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον.

Βλέπετε, κυρία μου, εἶμαι πολὺ ἀκριβὴς παρατηρητὴς, ὥστε καὶ τὰς ἐπιταφίους αὐτὰς ἐπιγραφὰς δὲν παραλείπω, μ' ὅλον ὅτι πρὸς τοὺς νεκροὺς καὶ τὰ νεκροῖς ἀνήκοντα, δὲν ἐπιθυμῶ τοσοῦτον νὰ ἔχω σχέσιν. Ἀλλὰ φρονῶ ὅτι καὶ τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα δύνανται νὰ καθέξωσι μίαν ἡμέραν τὴν οἰκείαν θέσιν, ὅταν ἢ οἱ βίοι τῶν διαφόρων ἀνδρῶν πρὸς οὓς ἀναφέρονται πρόκειται νὰ ἐκτεθῶσιν ἢ καὶ ἁπλῶς χάριν φιλολογικῆς περιεργείας. Ὁπόσα ὀνόματα καὶ πράγματα διέσωσαν ἡμῖν τὰ ἐπιγράμματα τῆς Ἀνθολογίας, τὰ ὁποῖα ἤθελον μείνει ἐσαεὶ ἄγνωστα, ἂν οἱ συναγωγεῖς τῶν ἐπιγραμμάτων ἐκείνων δὲν ὑπῆρχον.

Ἐκ τοῦ *ἐπάνω Μαχαλᾶ* κατῆλθον διὰ τῆς Τουρκικῆς συνοικίας. Ὁποία νεκρώσιμος σιγὴ ἀπαντᾶται ἐν αὐτῇ! Οὐδεὶς ἀνὴρ, οὐδεμία γυνή! Μόλις ποῦ καὶ ποῦ φαίνεται παροδίτης τις, σπανίως δὲ καὶ κλαυθμηρίζον τι παιδίον διακόπτει τὴν πένθιμον ἐκείνην σιγήν. Μετὰ τὸ τέλος τῆς συνοικίας ἐκείνης, ἥτις οὐδὲν τὸ ἀξιοθέατον ἔχει, ὑπάρχουσι τὰ τῶν Ὀθωμανῶν νεκροταφεῖα εἰς θέσιν τερπνοτάτην καὶ κατεσπαρμένην ὑπὸ ἀπείρων κυπαρίσσων, μελαγχολικῶς σειουσῶν τοὺς κλάδους αὐτῶν εἰς τὴν ἐλαχίστην τοῦ ἀνέμου πνοήν. Φεῦ! οἱ Τοῦρκοι, οὐχὶ μόνον ζῶντες κατέχουσι τὰς ὡραιοτέρας καὶ μαγευτικωτέρας θέσεις ἀλλὰ καὶ θνήσκοντες ἀκόμη θάπτονται εἰς τοιαύτας· οἱ δὲ δυστυχεῖς Χριστιανοὶ, μὴ ἔχοντες ἰδιαίτερα νεκροταφεῖα, εὑρίσκουσι καὶ αὐτὸ τὸ τελευταῖόν των ἄσυλον εἰς τοὺς κόλπους τῶν διαφόρων ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν των. Ὁποίαν ἀγάπην, ὁποίαν εὐγνωμοσύνην πρέπει νὰ ἔχωμεν πρὸς τὴν ἀγαθὴν ταύτην καὶ ἄδολον μητέρα, πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἥτις ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἡμῶν μᾶς παραλαμβάνει, καθ' ὅλον τὸ βίον μᾶς ποδηγετεῖ, μετὰ θάνατον δέεται ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ μὴ ἀρκουμένη εἰς πάντα ταῦτα, καὶ αὐτὰ τὰ πτώματά μας ἐγκολποῦται καὶ ἐν τῷ περιβόλῳ της καταχωννύει;

Τὰ Ὀθωμανικὰ κοιμητήρια ἐκτείνονται ἐπὶ πολὺ, διότι, ὡς γνωστὸν, οἱ Τοῦρκοι θάπτουσι πάντοτε τοὺς νεκρούς των εἰς μνημεῖα καινά. Ἐκεῖθεν δ' ἐκτείνεται ἱκανῶς εὐρεῖα πεδιὰς κεκοσμη-

μένη ὑπὸ δένδρων, ἀμπέλων καὶ λοφίσκων, τῇδε κἀκεῖσε ἐσπαρμένων, ἐπὶ τῶν ὁποίων διακρίνονται μακρόθεν τὰ τοσοῦτον μαγευτικὰ τῆς Σμύρνης χωρία Βουτζᾶς, Βουρνόβας κτλ. Διερχόμενός τις τὰ κοιμητήρια καὶ μέγα μέρος τῆς Ἀρμενικῆς συνοικίας, ἥτις διακρίνεται διὰ τὴν ὡραίαν ἐκκλησίαν της, ἀπαντᾷ τὸν ποταμὸν Μέλην, μικρὸν καὶ ἄδοξον τόρα, ἀλλ' ἔνδοξον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἐπ' αὐτοῦ δ' ἐνιαχοῦ εἰσὶν ᾠκοδομημένα δίκην παραπηγμάτων καφενεῖα, ἐφ' ὧν καθήμενος ὁ κεκμηκὼς ὁδοιπόρος καὶ ῥοφῶν μετὰ τῆς Ἀσιατικῆς ἐκείνης νωχελείας τὸν καφὲν αὐτοῦ καὶ τὸν ναργιλὲν, παραδίδοται εἰς σκέψεις ποικίλας, μέχρις οὗ διακπεραστικώτατος συριγμὸς τὸν ἀποσπάσῃ τῶν σκέψεών του αὐτῶν. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ καθήσας μεταξὺ ἄλλων πολλῶν εἰς ἓν τῶν καφενείων τούτων, ἔφερα τὴν διάνοιαν ἀμέσως πρὸς τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, ὅπου ἐνίοτε περιπατῶν, διεσκέδαζον μὲ τὸν ξηρὸν Ἴλυσσὸν καὶ μὲ τὴν θέαν τῆς Φαληρικῆς παραλίας. Ἓν μόνον ἔλειπεν ἐνταῦθα ἡ περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Εὐρώπης ἔρευνα καὶ αἱ πολιτικαὶ ἀπεραντολογίαι ἃς εἴχομεν ἐκεῖ. Ἐνταῦθα οὐδεὶς λόγος περὶ πολιτικῶν, ὁ βάμβαξ, οἱ δημητριακοὶ καρποὶ, αἱ ξηραὶ ὀπῶραι (γεμίσια,) ἰδοὺ τὰ ἀδιάκοπα ἀντικείμενα τῶν συνομιλιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἠναγκαζόμην καὶ ἐγὼ νὰ λαμβάνω μέρος, ἰδίως διὰ τὸ τρίτον ἄρθρον, τοῦ ὁποίου κατὰ τὴν ὀλιγοχρόνιον ἐνταῦθα διαμονήν μου ἔλαβον ἱκανὴν ἐμπορικὴν πεῖραν.

Ἤδη ἐπλησίαζεν ὁ ἥλιος περὶ τὴν δύσιν αὐτοῦ καὶ οἱ διάφοροι θαμῶνες τοῦ καφενείου ἀπεσύροντο, ὥστε ἀπεφάσισα καὶ ἐγὼ νὰ τοὺς μιμηθῶ. Ἔλαβον λοιπὸν τὴν πρὸς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν ἄγουσαν ὁδὸν, καὶ ἰδὼν ἀναχωρούσας τὰς διαφόρους ἁμάξας (wagons) ὧν τὴν ἀναχώρησιν προαγγέλλει πάντοτε ὁ διαπεραστικὸς ἐκεῖνος συριγμὸς, οὗ ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν διὰ τοῦ λεγομένου *Κερασοχωρίου*, συνοικίας, ἣν ἄλλοτε ἐπλήρουν κῆποι ἐκ κεράσων, καὶ ἥτις κατὰ παραφθορὰν οὐχὶ τοσούτῳ ἐπίζηλον μετεμορφώθη εἰς *Κερατοχῶρι*, καὶ διὰ τῆς περιφήμου συνοικίας τοῦ *Φασουλᾶ* ἥτις εἶνε ὅ,τι τοῦ Ψυρὶ ἢ ἡ βρύσις τοῦ Καλαμιώτου τῆς Σμύρνης.

Τοιαῦται εἶνε αἱ ἀναμνήσεις τῆς ἐν Σμύρνῃ διατριβῆς μου, φίλη ἐπέραστος. Αὔριον διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἀναχωρῶ, καὶ ἂν κατάρα τις ἀγρίας ψυχῆς δὲν μὲ ἐμποδίσῃ τοῦ νὰ φθάσω εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον μου, θέλω καὶ ἐκεῖθεν σᾶς ἐκθέσει τὰ κατὰ τὸ νέον τοῦτο ταξείδιόν μου. Φεῦ! ἀμφιβολία τις μὲ τήκει μὴ αἱ Ἀναμνήσεις μου αὗται δὲν εὗρον χάριν παρ' ὑμῖν. Ἐξαγάγετέ με τῆς ἀμφιβολίας ταύτης, καὶ δεχθῆτε αὐτὰς ὡς ἐξομολογήσεις ἀνθρώπου μακρὰν μὲν τῷ σώματι ὑμῶν ὄντος, ἀλλ' ἐπιθυμοῦντος τῷ πνεύματι νὰ συνδιαλέγηται πάντοτε πρὸς ὑμᾶς.

Σ.

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ. (1)

Βασιλεία Μανουὴλ τοῦ Γ'. Αἱ μετὰ τοῦ Ταμερλάνου σχέσεις τῆς αὐτοκρατορίας (1390—1417).

Μανουὴλ ὁ Γ', ὃν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀλέξιος εἶχε προσλάβει συνεταῖρον εἰς τὴν κυβέρνησιν κατὰ τὸ ἔτος 1376, δωδεκαέτην ἔτι ὄντα, ἐκληρονόμησε τὴν διπλωματικὴν ἐκείνου ἱκανότητα προσθεὶς μάλιστα καὶ πλειοτέραν φρόνησιν. Διῆλθε δυσκόλους ἀληθῶς ἐποχὰς, ἀλλ' ἡ τύχη ὑπεβοήθησε τὴν σύνεσίν του. Ἡ κατερημώσασα τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μεγάλη τῶν Τατάρων εἰσβολὴ ἐφείσθη τοῦ μικροῦ κράτους του. Εἰ καὶ ἠναγκάσθη νὰ γενῇ ὑποχείριος τοῦ ἰσχυροῦ Τιμοὺρ καὶ νὰ τελῇ φόρον εἰς τὸ κράτος τῶν Μογγόλων ἐπί τινα ἔτη, ἡ κυβέρνησίς του ὅμως δὲν ὑπέστη σπουδαίας πολιτικὰς μεταβολάς. Τὸ μόνον διαφέρον ὃ παρουσιάζει ἡ βασιλεία του ἐπὶ εἴκοσι καὶ ἑπτὰ ἔτη ὀφείλεται εἰς τὰς προσκαίρους αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦ Τιμοὺρ σχέσεις.

Ἀλέξιος ὁ Γ', κατέλιπε τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Τραπεζοῦντος περιωρισμένην εἰς μακράν τινα καὶ στενὴν ταινίαν παραλίων χωρῶν ἐκτεινομένην ἀπὸ Βατουμίου μέχρι Κερασοῦντος, περικλειούσης τὴν χώραν τοῦ Οἰναίου, καὶ χωριζομένης ἀπὸ τῆς λοιπῆς ἐπικρατείας ὑπὸ τῶν κτήσεων τοῦ Ἀρδαμὶρ, υἱοῦ τοῦ Ταζεδδὶν, ἐμίρου τῆς Λιμνίας. Τὸ εὖρος αὐτῆς μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ὀρέων σπανίως ὑπερέβαινε τὰς δεκαπέντε λεύγας, ὑπήντα δέ τις ἐκεῖ χριστιανοὺς αὐθέντας ὧν ἡ εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐξουσίαν ὑποταγὴ ἦτο λίαν ἀμφισβητήσιμος. Ἡ πόλις τοῦ Οἰναίου καὶ ἡ περίχωρος αὐτοῦ ἐκυβερνῶντο ὑπό τινος Ἕλληνος Μελησσινοῦ καλουμένου, ὅστις κυρίως διῆγε σχεδὸν ἀναξάρτητος καθόσον αἱ κτήσεις τοῦ ἐμίρου τῆς Λιμνίας ἔκειντο μεταξὺ ὑατοῦ καὶ

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδ. 77.

τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς τῆς Κερασοῦντος. Ὁ ἐμίρης τῆς Αιμνίας Ἀρσαμὶρ ἦτο στενῶς συνδεδεμένος μετὰ τοῦ Μανουὴλ διὰ τοῦ πολιτικοῦ συμφέροντος, συνάμα δὲ καὶ διὰ συγγενικῶν δεσμῶν, διότι ἦτο υἱὸς τῆς ὡραίας Εὐδοξίας, ἀδελφῆς τοῦ Μανουὴλ.

Λέων ὁ Καβασίδης, ἀρχηγὸς μιᾶς τῶν εἰς τὸ Κράτος πλείστην ἐχουσῶν ἐπιρροὴν οἰκογενειῶν, διώκει εὐρύχωρον τινα χώραν ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ κατεῖχε πλεῖστα ὀχυρὰ φρούρια δι' ὧν καθίστατο κύριος τῆς πρὸς μεσημβρίαν τῆς πρωτευούσης λεωφόρου τῶν καραβανίων, καὶ τῷ συνεχώρουν νὰ εἰσπράττῃ φόρους ἀφ' ὅλων τῶν ὁδοιπόρων οἵτινες διερχόμενοι τὴν χώραν του διευθύνοντο εἴς τε τὴν Περσίαν καὶ Ἀρμενίαν.

Ὁ ἱσπανὸς περιηγητὴς Γονζάλες δὲ Κλαβῖγος, ἀποσταλεὶς ὑπὸ Ἑρρίκου τοῦ Γ'. βασιλέως τῆς Καστίλλης, ὡς πρεσβευτὴς παρὰ τῷ Τιμοὺρ, κατέλιπεν ἡμῖν περίεργον ἀφήγησιν περὶ τῆς ἰσχύος τοῦ Λέοντος Καβασίδου καὶ περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐξήσκει τὴν δικαιοδοσίαν του ὡς δοὺξ Χαλδίας. Ὁ ἱσπανὸς περιηγητὴς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ καί τινα ἀπεσταλμένον πρὸς ὃν ὁ Τιμοὺρ, ἀναλαβὼν τὴν ὁδὸν τῆς Σαμαρκάνδης, εἶχεν ἀναθέσει ἀποστολήν τινα παρὰ τῷ Ἑρρίκῳ τῆς Καστίλλης. Ἅμα εἰσελθόντας ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ Λέοντος Καβασίδου, συνέλαβον αὐτοὺς ἀπαιτοῦντες πληρωμὴν τελωνιακῶν δικαιωμάτων ἢ τὴν διὰ δώρων ἐξαγοράν των. Ὁ ἀπεσταλμένος Μογγόλος διεμαρτύρετο λέγων ὅτι, ὁ πρεσβευτὴς τοῦ μεγάλου Τιμοὺρ δὲν ὤφειλε νὰ ὑποβληθῇ εἰς πληρωμὴν τελωνιακῶν δικαιωμάτων ὥς τις ἔμπορος, ὑπεστήριζε δὲ ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διέρχηται ἐλευθέρως τόπον τελοῦντα φόρον εἰς τὸν μέγαν Μογγόλον, καὶ ὅτι ὁ Λέων ὑποχείριος ὢν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος, δὲν εἶχε λόγον οὐδ' ἀφορμὴν ἥν τινα δήποτε ὅπως φορολογήσῃ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ ἔχοντος κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἡγεμόνος. Εἰς ταῦτα πάντα ὁ Λέων ἀπεκρίνατο ὅτι εἰς αὐτὸν ἦτο ἀνατεθειμένη καὶ ἔμενεν εἰς βάρος του ἥ τε διατήρησις καὶ ἀσφάλεια τῆς ὁδοῦ, ἡ ὑπηρεσία δ' αὕτη τῷ ἔδιδε δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ διόδια ἀφ' ὅλων τῶν ὁδοιπόρων· ἂν, ἔλεγε, δὲν ἐτήρει ἐπὶ μισθῷ στρατιωτικόν τι σῶμα πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τουρκομάνων, αἱ κλεισώρειαι τῶν ὀρέων θὰ ἐγίνοντο μετ' οὐ πολὺ ἀδιάβατοι· καὶ τέλος πάντων ἡ ἐπαρχία του ἦτο τόσῳ πτωχὴ, ὥστε πολλάκις ἠναγκάζετο νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὰς γονιμωτέρας τοῦ κράτους ἐπαρχίας ὅπως προμηθεύηται χρήματα καὶ τρόφιμα ὅταν ὑπῆρχε σπάνις ὁδοιπόρων. Οὕτω ὁ μὲν Κλαβῖγος τῷ προσέφερε ἐρυθροῦν ὕφασμα καὶ ἀργυράν τινα συσκευὴν, ὁ δὲ Μογγόλος πρεσβευτὴς ἔδωκεν ὡραίας ὀθόνας καὶ ἐρυθρὰ ἐνδύματα, ἀλλ' ὁ Λέων δὲν ἠρκέσθη εἰς αὐτὰ, διὸ οἱ δύο ἀπεσταλμένοι ἠναγκάσθησαν ν' ἀγοράσωσι διάφορα δέματα ἐμπορευμάτων παρά τινος καραβανίου, ὅπως τὰ προσθέσωσιν εἰς τὰ ἀνωτερῳ δῶρα. Τότε ὁ Λέων Καβασίδης ἐπεριποιήθη αὐτοὺς ὡς ἰδίους ξένους, καὶ εὗρε τὸν τρόπον νὰ ἐπωφεληθῇ ἔτι ἐκ τῆς διαβάσεώς των ἐνοικιάζων αὐτοῖς ἐσαγμένους ἵππους πρὸς μεταφορὰν τῶν ἐφοδίων των εἰς Ἀρσίνγην.

Ὁ Τιμοὺρ εἶχε καταστῇ κύριος τῆς Ἀσίας, ὁ δὲ Γίββων νομίζει ὅτι ὁ κατακτητὴς οὗτος, ἐνῷ ἐστρατοπέδευεν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Σμύρνης μελετῶν τὴν κατάκτησιν τῆς Σινικῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν μεγάλων σχεδίων του, ἐπηξίωσε νὰ κατακτήσῃ τὴν μικρὰν αὐτοκρατορίαν τῆς Τραπεζοῦντος. Λαλῶν ὁ ἱστορικὸς οὗτος περὶ τῆς φυγῆς τοῦ Μωάμεθ, υἱοῦ τοῦ Βαγιαζήτου, μετὰ τὴν ἀτυχῆ μάχην τῆς Ἀγκύρας, λέγει· « Ὁ Τιμοὺρ φαίνεται, ὅτι ἐν τῇ ἐσπευσμένῃ αὐτοῦ πορείᾳ, οὐδόλως ἐσυλλογίσθη τὴν ἀφανῆ ταύτην τῆς Ἀνατολῆς γωνίαν. » Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές· ὁ Τιμοὺρ οὔτε τὴν κατάκτησιν τῆς Τραπεζοῦντος ὠλιγώρει, οὐδ' ἐλησμόνει τὸν Μωάμεθ, ἀλλ' οὔτε ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία, οὔτε ὁ ὀθωμανὸς ἡγεμὼν εἶχον σημαντικότητά τινα ἀπαιτοῦσαν τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ παρουσίαν. Τὸ μεγαλεῖον τῶν ἔργων τοῦ Τιμοὺρ, θεωρουμένου εἴτε ὡς πολεμιστοῦ, εἴτε ὡς πολιτικοῦ, κατ' οὐδὲν ἐλαττοῦται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζοῦντος ἐπέζησεν εἰς τὴν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ κυριαρχίαν τῶν Τατάρων, ἢ ἐκ τοῦ ὅτι Μωάμεθ ὁ Α'. ἐγένετο ὁ δεύτερος ἱδρυτὴς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Ὁ Τιμοὺρ δὲν συνῆλθεν εἰς ἀποφασιστικὴν κατὰ τοῦ Βαγιαζήτου μάχην εἰμὴ ἀφοῦ ἔλαβε πᾶν προφυλακτικὸν μέτρον ὅπως στρατὸς ἀφορμώμενος ἀπὸ τῶν παραλίων τῆς Μαύρης θαλάσσης μὴ δυνηθῇ νὰ τῷ διακόψῃ τὴν μετὰ τῶν ὀπίσω αὐτοῦ κειμένων χωρῶν συγκοινωνίαν. Ἅπαντες οἱ ἡγεμόνες, χριστιανοὶ εἴτε Μωαμεθανοὶ, οἱ μεταξὺ τοῦ κόλπου τῆς Ἀλεξανδρέττης καὶ τοῦ ὅρμου τῆς Τραπεζοῦντος, εἶχον ὑποχρεωθῆ νὰ χορηγῶσιν, ἀριθμόν τινα στρατιωτῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν τάξεων τοῦ ταταρικοῦ στρατοῦ καὶ νὰ συσταίνωσιν ἀποθήκας πρὸς προμήθειαν τροφίμων. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γεωργίας εἶχε βιασθῆ εἰς ἄρνησιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ τῷ Τιμοὺρ τὸν πολύτιμον ἁλυσιδωτὸν θώρακα ὃν οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Μωάμεθ ἐνόμιζον φιλοτεχνηθέντα ὑπὸ τῶν χειρῶν τοῦ προφήτου βασιλέως Δαβίδ. Ὁ ἐμίρης τῆς Ἀρσίνγης Ταχαρτὴν καὶ ὁ Καρὰ Γιουλοὺκ, ἀρχηγὸς τῆς τῶν Τουρκομάνων λευκῆς ὁρδῆς, εἶχον γενῆ ὑπήκοοι τοῦ Μογγολικοῦ κράτους. Ὁ Καρὰ Γιουσοὺφ, ὁ τρομερὸς ἐκεῖνος ἀρχηγὸς τῆς μαύρης ὁρδῆς εἶχεν ἐκδιωχθῆ ἀπὸ τῶν ἐκτεταμένων του κτήσεων καὶ εἶχε προσφύγει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ὀθωμανικῆς αὐλῆς. Ὁ Βαγιαζήτης εἶχε προεκτείνῃ τὰ ὅρια τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους μέχρι τοῦ Θερμώδοντος, τὸ ὁποῖον ἐφήπτετο οὕτω τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντος. Ἡ Ἀμάσια, ἡ Τόκα καὶ ἡ Σιβὰς ἀνῆκον εἰς τὸν σουλτάνον τοῦτον, ὅστις κατεῖχεν οὕτω στόλον ἱκανὸν ὅπως δυνηθῇ νὰ ἐπιτεθῇ ποτὲ διὰ θαλάσσης κατὰ τῆς Τραπεζοῦντος. Εἰς τοιαύτην ὄντων θέσιν τῶν πραγμάτων, θὰ ἦτο πολὺ ἄφρων ὁ Τιμοὺρ ἂν ἀπηξίου τὴν Τραπεζοῦντα καὶ ἄφηνε τῷ Μανουὴλ ἀνεξαρτησίαν τινὰ ἔστω καὶ κατ' ὄνομα. Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἀκριβῶς κατέταξε τὴν Τραπεζοῦντα μεταξὺ τῶν ὑποτελῶν κρατῶν, δέον νὰ ὁρισθῇ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ **1400**, δηλαδὴ μετὰ τὴν κατὰ τῆς Γεωργίας ἐκστρατείαν του. Ὁ Τιμοὺρ ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ πρὸς ἄρκτον ςρατοῦ του μίαν μοῖραν, καθ' ἧς οἱ μισθωτοὶ τοῦ Μανουὴλ στρατιῶται δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φυλάξωσι τὰς κλεισωρείας τῶν ὀρέων. Ὁ Μανουὴλ ὠφελήθη πλειότερον ἐκ τῆς διπλωματικῆς του ἱκανότητος, καθότι ἐπέτυχε διὰ διαπραγματεύσεων, ὧν ἀγνοοῦμεν τὰ καθέκαστα, ν' ἀποτρέψῃ τὴν πορείαν τῶν Τατάρων, ὡμολόγησεν ὅμως ἑαυτὸν ὑποτελῆ εἰς τὸν κυριάρχην τῶν Μογγόλων καὶ ἔθεσεν ἁπάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις, τῆς τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Τιμοὺρ.

Ὅταν ὁ μέγας ταταρικὸς στρατὸς ἐκινήθη κατὰ τοῦ Βαγιαζήτου, ὁ Τιμοὺρ διέταξε τὸν αὐτοκράτορα τῆς Τραπεζοῦντος νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως εἰς τὸ στρατηγεῖόν του, ὅπως λάβῃ τὴν διοίκησιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ χορηγηθέντων στρατιωτῶν, ἀλλ' ὁ Μανουὴλ ἐξεῦρε προφάσεις ὅπως ἀπαλλαχθῇ τῆς ὑπακοῆς, καὶ εἶναι μάλιστα βέβαιον ὅτι δὲν παρευρέθη εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀγκύρας. Αἱ περιγραφαὶ τῆς περιφήμου ταύτης μάχης ὑπὸ τῶν συγχρόνων μωαμεθανῶν τε καὶ χριστιανῶν, οὐδεμίαν ἀφίνουσι περὶ τούτου ἀμφιβολίαν. Ἡ στενὴ συμμαχία ἥτις ὑπῆρχεν ἀναμέσον τοῦ ἐμίρη τῆς Ἐρσίνγης Ταχαρτίνου, τοῦ χαίροντος μεγίστην εὔνοιαν περὰ τῇ αὐλῇ τοῦ Τιμοὺρ, καὶ τοῦ γαμβροῦ του Μανουὴλ, μόνη ἤθελεν ἀρκέσει ὅπως ἐμποδίσῃ τὸν πανοῦργον Μογγόλον τοῦ νὰ παραγνωρίσῃ τὴν σημαντικότητα τῆς Τραπεζοῦντος. Ἡ προσοχὴ τοῦ Τιμοὺρ, ὡς πρὸς πάσας τὰς περιστάσεις αἵτινες ἠδύναντο νὰ τῷ χρησιμεύσωσιν ἐν τῇ τρομερᾷ κατὰ τῶν ὀθωμανικῶν δυνάμεων πάλῃ αὐτοῦ, τοσοῦτον εἶχε διεγερθῆ, ὥςε εἶχεν ἀποφασίσει νὰ στερήσῃ τὸν Βαγιαζήτην πάσης ἀπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν κτήσεών του προερχομένης βοηθείας, ἐπιπίπτων κατὰ τῆς πλευρᾶς καὶ τῆς οὐραγίας τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διέταξε τὴν συγκέντρωσιν στολίσκου τινὸς ἐν Τραπεζοῦντι, ὡς ἀποδεικνύεται ἔκ τινος ἐπιστολῆς τοῦ Τιμοὺρ διευθυνομένης πρὸς Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον, αὐτοκράτορα Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀνεψιὸν Μανουὴλ τοῦ Β'. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, γραφὲν δύο μῆνας πρὸ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ μάχης, ἀποδεικνύει τὴν ἀξίαν ἣν ἔδιδεν ὁ Τιμοὺρ εἰς ναυτικόν τινα ἀντιπερισπασμὸν καθ' ἣν περίπτωσιν παρετείνετο ἡ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐκστρατεία του. Ὅθεν διέταξε τὸν Ἰωάννην Παλαιολόγον νὰ ἔχῃ ἑτοίμους εἴκοσι γαλέρας ὅπως τὰς συνενώσῃ μετὰ εἴκοσιν ἄλλων ἃς ἐφώπλιζεν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Τραπεζοῦντος. Ἀληθῶς οὐδεμία ἐγένετο χρῆσις τῶν στόλων τούτων καὶ ὅτι ὁ Τιμοὺρ οὐδόλως διέπλευσε τὸν Βόσπορον οὐδ' ὑπῆγε νὰ κυριεύσῃ ἐξ ἐφόδου τὴν Ἀδριανούπολιν ἢ τὸ Βυζάντιον, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο δέον ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν παντελῆ καταστροφὴν τῶν ὀθωμανικῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας δὲν εἶχε λόγον νὰ φοβῆται μετὰ τὴν ἐν Ἀγκύρᾳ μάχην, οὐχὶ δὲ, ὡς ὑποθέτει ὁ Γίββων, εἰς τὸ ὅτι στενὴ μὲν ἀλλ' ἀδιάβατος θάλασσα ἐκύλιε τὰ κύματά της μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας καὶ ὅτι ὁ κύριος τόσων μυριάδων τομάνων (περσικὸν νόμισμα) καὶ τόσων μυριάδων ἱππέων δὲν εἶχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του μίαν κἂν γαλέραν. Ὁ λόγος εἶναι ἕτερος. Τὰ πολιτικὰ σχέδια ἅτινα ἐμπόδισαν τὸν Τιμοὺρ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Τραπεζοῦντα καὶ Προύσσαν, ὑπεχρέωσαν ἐπίσης αὐτὸν νὰ ὀλιγωρήσῃ τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ Τιμοὺρ ἐκυβέρνα τὸ ἀπέραντον κράτος του μᾶλλον ὡς στρατηγὸς ἢ ὡς βασιλεὺς. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦτο νομάς τις ἔχων καταπληκτικὴν μεγαλοφυΐαν, ἀλλὰ καὶ θεωρῶν ἔνδοξον τὸ νὰ μένῃ νομάς. Τὸ στρατόπεδόν του ἦτο ἡ τακτική του δια-

μονὴ καὶ τὸ κυνήγιον ἡ μόνη του διασκέδασις· εἶχε δὲ ἀποφασίσει ὅτι ποτὲ αὐτοῦ ζῶντος ἡ ἐν ταῖς πόλεσι διατριβὴ νὰ μὴ ἐξασθενίσῃ τὴν πειθαρχίαν τῶν ἀνικήτων θωρακοφόρων λόχων του. Κατ' αὐτὸν, ἥ τε φρόνησις καὶ ἀρετὴ μόνον ὑπὸ τὴν σκηνὴν ὑπῆρχον· ἡ κακία δὲ καὶ ἡ ἀσυνεσία κατῴκουν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῶν πόλεων καὶ τῶν μονίμων οἰκιῶν. Πρὸ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ μάχης, ὁ Τιμοὺρ εἶχε φρονίμως παρασκευασθῆ εἰς μακρὸν πόλεμον, ὑπολογίζων ὅτι ἅπασαι αἱ δυνάμεις τοῦ ἐκτεταμένου κράτους τοῦ Βαγιαζήτου ἔμελλον νὰ τῷ ἀντιταχθῶσιν. Ἀλλὰ νικητὴς γενόμενος ἅπαξ, καὶ μετὰ τὴν πλήρη διάλυσιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, οὐδόλως παρετήρησε τὴν ζωτικότητα τῶν διοικητικῶν θεσμῶν ἐφ' ὧν ἐβασίζετο ἡ ὀθωμανικὴ δύναμις, ἣν ἐσφαλμένως ἐνόμισεν ὡς ἔχουσαν μόνην βάσιν τὴν στρατιωτικὴν ἀνδρείαν φυλῆς κατ' αὐτὸν ἐξολοθρευθείσης.

Ἀποχωρῶν ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν τῆς Ἀσίας ἐπαρχιῶν, ὁ Τιμοὺρ κατέστησε τὸν ἀνεψιόν του, Μιρζὰ Χαλίλ, ἄμεσον κυριάρχην τῶν ὑποτελῶν κρατῶν Τραπεζοῦντος, Γεωργίας, Ἀρμενίας καὶ τῶν ὁρδῶν τῶν Τουρκομάνων. Καὶ ἐν τῷ Μογγολικῷ κράτει ἐξεγερθεῖσαι ταραχαὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τιμοὺρ, καὶ ἡ ἀναχώρησις τοῦ Μιρζὰ Χαλὶλ πορευομένου ὅπως καθέξῃ τὸν θρόνον τῆς Σαμαρκάνσης, συνεχώρησαν τῷ Μανουὴλ ν' ἀποσείσῃ ἐξ ὁλοκλήρου τὸν ζυγὸν τῶν Τατάρων καὶ ν' ἀπαλλάξῃ τὴν χώραν του ἀπὸ τοῦ φόρου ὃν ἀπέτιεν αὐτοῖς.

Μανουὴλ ὁ Γ' ἀπέθανε τῷ 1417. Εἶχε νυμφευθῆ τὸ πρῶτον, τῷ 1377, τὴν Εὐδοξίαν ἐκ Γεωργίας, ἐξ ἧς ἕνα υἱὸν ἀπέκτησεν, Ἀλέξιον τὸν Α', μετὰ ταῦτα ἐνυμφεύθη Ἄνναν τὴν Φιλανθρωπινὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐξ ἧς δὲν ἔλαβε τέκνα. Ὁ Ἀλέξιος παρέσχεν ὑποψίας ὅτι δῆθεν εἶχεν ἐπισπεύσει τὸν θάνατον τοῦ πατρός του.

(Ἕπεται ἡ συνέχεια)

Η ΑΡΓΥΡΑ ΦΙΑΛΙΣ.

I.

Πῶς ὁ Ὀκτάβιος ἔλαβε τρεῖς εὐχὰς ἀπιθάνους.

Ὁ δίφρος τοῦ κόμητος Ὀκταβίου δὲ Σουβράν ὡς βέλος διήρχετο μ' ὅλον τὸ πλῆθος τῶν ἁμαξῶν, αἵτινες περιέτρεχον τὴν μεγάλην λεωφόρον τῶν Ἠλυσίων πεδίων.

Ἦτο περὶ δυσμὰς θερμῆς ἡμέρας τοῦ Μαΐου.

Ὁ κόμης Ὀκτάβιος, νέος ὡραῖος εἴκοσι ἑπτὰ ἢ εἴκοσι ὀκτὼ ἐτῶν περίπου· μὲ τὸ ὀμματοϋάλιον εἰς τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὸν μύστακα ἐστριμμένον, μὲ εὔοσμον σιγάρον εἰς τὰ χείλη, μὲ πρόσωπον φαιδρὸν καὶ οὕτως εἰπεῖν βεβυθισμένον εἰς τὰς μαγευτικὰς φαντασίας τοῦ ἔαρος καὶ τῆς νεότητος, ὡδήγει τὸν Ἀγγλικὸν ἵππον του μετὰ κομψότητος καὶ ἐπιδεξιότητος τελείου εὐπατρίδου· πλησίον αὐτοῦ ἀκουμβισμένος καὶ μὲ ἐσταυρωμένους τοὺς βραχίονας ἐκάθητο ὁ ὑπηρέτης του σοβαρὸς, προσεκτικὸς καὶ πρόθυμος εἰς τὰς διαταγάς του. Καθ' ἑκάστην στιγμὴν ὁ κόμης διεσταύρου ἄλλοτε μὲν παρασημοφόρον τινὰ ἅμαξαν, ἄλλοτε μικρὸν δίφρον χαμηλὸν περικλείοντα φιλικὰ πρόσωπα . . . τότε, καὶ ἀναλόγως τοῦ προσώπου τὸ ὁποῖον συνήντα εἴτε κατοικῶν εἰς τὰς ἐρημίας τοῦ προαστείου Ἁγίου Γερμανοῦ ἢ εἰς τοὺς ἐρωτολήπτους τόπους τῆς συνοικίας Breda, προσέκλινε χαριέντως ἢ ἀπέτεινε διὰ τοῦ ἄκρου τῶν διὰ χειροκτίων περιβεβλημένων δακτύλων του ἁπλοῦν οἰκειότητος χαιρετισμόν.

Ὁ Ὀκτάβιος δὲ Σουβρὰν ἦτο πολὺ κοινωνικὸς, καὶ εἶχεν ἀνατρέξει ὅλας τὰς τάξεις τῆς Παρισιανῆς κοινωνίας διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν φλέβαν ἐκείνην τοῦ ἀργύρου, ἢ τοῦ κασιτέρου, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουσι τέρψιν. Μὴ ἐκπλήττεσθε λοιπὸν ἐὰν κατὰ τὴν δίοδόν του συνέλεγε τόσην πληθὺν ἐκφραστικῶν βλεμμάτων, τερπνῶν μειδιαμάτων καὶ τρυφερῶν χαιρετισμῶν.

Εἶχε σχεδὸν διέλθει τὴν ἀψίδα τοῦ Θριάμβου· διπλασιάζων δὲ τὴν ταχύτητα τῆς ἵππου του ἔφθασεν εἰς τὴν θύραν Μαϊλλιὸτ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δάσος τῆς Βουλωνίας· ἐκεῖ ἐφάνη ὡς νὰ ἐσκέφθη πρὸς στιγμὴν, μετὰ ταῦτα ῥίψας τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὑπηρέτου του ἐπήδησεν ἐλαφρὸς ἐπὶ τῆς γῆς, ψάλλων ἀσμάτιόν τι τοῦ Ῥοσίνη.

— Θὰ περιμένω ἐνταῦθα, κύριε Κόμη; ἠρώτησεν ὁ ὑπηρέτης.

— Ὄχι, Ἰωσήφ, ὄχι, μὴ μὲ περιμένεις, διότι θὰ ἀργήσω πολὺ, εἶπεν ὁ Ὀκτάβιος μετὰ μειδιάματος τὸ ὁποῖον ἀπεκάλυψε λαμπροὺς ὀδόντας· Ἡ ἐξησκημένη μύττη τοῦ Ἰωσὴφ ὡσφράνθη ἐρωτικήν τινα συνέντευξιν. Ὅθεν ὑπέλαβε μὲ τρόπον λίαν κακεντρεχῆ,

— Λοιπὸν νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ μέγαρον;

— Ἀνωφελὲς, παιδί μου. Τὸ μέγαρον δὲν μοὶ ἀνήκει πλέον.

— Τὸ μέγαρον . . . τοῦ Κυρίου κόμητος . . . δὲν ἀνήκει πλέον . . . εἰς τὸν κύριον κόμητα; ἐψέλλισεν ὁ Ἰωσὴφ μετ' ἐκπλήξεως μετριασθείσης ὑπὸ σεβασμοῦ.

— Τὸ ἐπώλησα, εἶπεν ὁ κύριος δὲ Σουβράν.

Καὶ ἐπρόσθεσε γελῶν καὶ ὁμιλῶν οὕτως εἰπεῖν καθ' ἑαυτόν. « Ἔπρεπε νὰ πληρώσω τοὺς δανειστάς μου! . .» Ὁ Ἰωσὴφ ἐξέτεινεν εἰς τὸν ἀέρα τοὺς δύο βραχίονάς του τρέμοντας ἀπὸ ἔκπληξιν.

— Ὁ κύριος κόμης πληρώνει τοὺς δανειστάς του! εἶπε στρέφων τοὺς μεγάλους τεθορυβημένους ὀφθαλμούς του, οἵτινες ἔλεγον καθαρῶς. — Ὁ ἀφανισμὸς ἄρά γε ἐπίκειται;

Ἀλλ' αὐστηρόν τι βλέμμα τοῦ κυρίου του ἐπέβαλε σιγὴν εἰς τὰς ἀδιακρίτους ἐρωτήσεις του, ὅθεν ὁ πιστὸς θεράπων ἐπανέλαβεν ἐν τῷ ἅμα,

— Ποῦ νὰ ὁδηγήσω τὸν δίφρον καὶ τὴν *μὶς Ἄρραν*;

— Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Δουκὸς δὲ Βιλλεροὺᾶ. Αὐτὸς ἠγόρασε τὰ ἔπιπλά μου καὶ τὰς ἁμάξας μου.

— Καὶ τὸν δίφρον ἠγόρασε; . . . καὶ τὴν *μὶς Ἄρραν* ἐπίσης; ἐψιθύρισεν ἡ ἀδύνατος φωνὴ τοῦ ὑπηρέτου ἑτοίμου νὰ λειποθυμήσῃ ἀπὸ ἔκπληξιν.

Μετὰ ταῦτα αἰφνιδίως:

— Καὶ ἐγὼ, κύριε; ἐκέκραξεν αὐτὸς μετὰ θλίψεως.

— Σὺ Ἰωσήφ;

— Ναὶ κύριε καὶ ἐγώ; . . . ποῦ νὰ ὑπάγω;

— Ἔ! μὰ, ὅπου θέλεις φίλε μου.

— Ὅπου θέλω . . . .; ἐψιθύρισεν ὁ ὑπηρέτης ὅστις ἐφοβεῖτο νὰ ἐννοήσῃ.

— Βεβαίως δὲν ἔλαβες τοὺς μισθούς σου σήμερον τὸ πρωΐ;

— Μάλιστα, ὁ κύριος κόμης μὲ τὴν συνήθη γενναιότητά του μοῦ τοὺς ἐπλήρωσε τριπλοῦς καὶ τετραπλοῦς, διὰ τὸ ὁποῖον τὸν εὐχαριστῶ ταπεινῶς, ἀλλά . . .

— Ἔ λοιπόν;

— Ἀλλά . . . . τοῦτο δὲν θὰ εἰπῇ τολμῶ νὰ τὸ ἐλπίσω . . .

— Μὴν ἐλπίσῃς τίποτε, Ἰωσήφ. Τοῦτο θὰ εἰπῇ ὅτι εἶσαι ἐλεύθερος.

— Ἐλεύθερος, κύριε, ἐγώ;

— Ἐλεύθερος ὡς μία χελιδών.

Ὁ ὑπηρέτης ἔγεινε χλωμός.

— Τότε ὁ κύριος μὲ ἀποπέμπει;

— Δὲν σὲ ἀποπέμπω ποσῶς, Ἰωσήφ, ἀλλὰ μὴ ἔχων πλέον τὴν ἀνάγκην σου σὲ εἰδοποιῶ νὰ ζητήσῃς ἀλλαχοῦ τύχην.

— Ὁ κύριος Κόμης ἔχει καμμίαν ἀφορμὴν νὰ παραπονῆται διὰ τὴν ὑπηρεσίαν μου;

— Ποσῶς, φίλε μου. Σὲ ἐγνώρισα πάντοτε μέθυσον, ψεύστην καὶ ὀκνηρὸν, τοῦτο εἶναι ἀληθές· ἀλλὰ τὰ ἐλαττώματά σου ταῦτα ἔμειναν ἐν σοὶ εἰς στάσιμον κατάστασιν, οὔτε ηὔξησαν οὔτε ἠλαττώθησαν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ὑπέφερα ὑπὲρ μέτρον· ἐπὶ τέλους σὺ ἔχεις καλὸν τρόπον καὶ δὲν μοὶ κλέπτεις πολλὰ, καθὼς οἱ συνάδελφοί σου.... εἶσαι ἀκόμη καλὸς ὑπηρέτης καὶ οὕτως ὑπέγραψα τὸ πιστοποιητικόν σου· μὴ φοβοῦ λοιπὸν καὶ καλὴν τύχην!

— Ἀλλὰ, εἶπεν ἀκόμη ὁ Ἰωσὴφ, ὅστις ἐτραύλιζεν ὑπὸ λύπης, τί σκοπεύει νὰ κάμῃ ὁ κύριος; ποῦ θὰ κατοικήσῃ;

— Διὰ τί ἐρωτᾷς, κύριε Ἰωσήφ; εἶπεν ὁ κύριος δὲ Σουβρὰν διὰ τῆς ἀγερώχου φωνῆς του.

Ὁ ὑπηρέτης τόσον κατεπτοήθη ὑπὸ τῶν ὑψηλοφρόνων βλεμμάτων τοῦ κυρίου του, ὥστε ἀφοῦ προσέκλινε μέχρις ἐδάφους ἀνέβη ταχέως εἰς τὸν δίφρον, ἔστρεψε τοὺς χαλινοὺς καὶ ἀνελήφθη χωρὶς νὰ προφέρῃ οὔτε λέξιν.

Ὁ κόμης μείνας μόνος ἐκύτταξε τὸ ὡρολόγιόν του.

— Ὦ! εἶπε μετ' ἀνυπομονησίας, πολὺ ἐβιάσθην πρέπει νὰ περιμείνω ἀκόμη μίαν ὥραν . . . . καὶ δὲν ἔχω πῶς νὰ περάσω τὸν καιρόν! . . . Ἐχασμουρήθη καὶ μὲ βήματα βραδέα εἰσῆλθεν εἰς ἔρημόν τινα δενδροστοιχίαν. Ἡ διαυγὴς καὶ εὐώδης ἀτμοσφαῖρα ὑπεβοήθει τὴν βλάστησιν τῶν ἀνανεουμένων δένδρων, ὁ ἀὴρ ἦτο δροσερώτατος.

Αἱ ἀόριστοι αὗται ἀναθυμιάσεις τοῦ ἔαρος ἔχουν μεθυστικάς τινας δυνάμεις· ἐμβάλλουν εἰς τὰς νέας ψυχὰς ζύμην ἀνησύχων ἐπιθυμιῶν καὶ ἀναζωογονοῦν τὰς τέως ἀποκαμωμένας· ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνέκφραστός τις ἱλαρότης διεπέρασε τὴν καρδίαν τοῦ Ὀκταβίου, ἥτις ἐβυθίσθη εἰς ἔκστασιν καὶ εἰσέδυσεν εἰς τὴν γλυκεῖαν κατωφέρειαν τῆς ἀναμνήσεως.

Ἐν ἀκαρεῖ ἀνεμνήσθη ὅλης του τῆς ζωῆς καὶ ἀναμφιβόλως ἡ ἐξέτασις αὕτη τῷ ἐνέπνευσεν εὐαρέστους ἰδέας· διότι πτωχή τις, ἥτις κατὰ τύχην διήρχετο τότε μὲ ἀδύνατόν τι βρέφος κρεμάμενον εἰς τοὺς ἀπεξηραμένους κόλπους της ἐπλησίασεν ἑλκυσθεῖσα ἐκ τῆς ἱλαρᾶς ἐκφράσεως

τῆς φυσιογνωμίας του καὶ τῷ ἔτεινε σιωπηλῶς τὴν χεῖρα.

Ὁ Ὀκτάβιος ἐσπλαγχνίσθη τὴν ἰσχνὴν καὶ χλωμὴν αὐτὴν μορφὴν, ἐζήτησεν εἰς τὰ θυλάκιά του καὶ εὗρε μὲ μεγάλην του ἔκπληξιν εἰς γωνίαν τινὰ τοῦ γελεκίου του λησμονηθέν τι λουδοβίκιον.

— Ἰδοὺ, καλή μου γυναῖκα, τῇ εἶπε δίδων αὐτὸ εἰς τὴν πτωχήν· εἶναι τὸ τελευταῖόν μου...

— Θὰ παρακαλέσω τὸν Θεὸν διὰ σᾶς, ἐψιθύρισεν ἡ πτωχὴ πλήρης χαρᾶς, καὶ θὰ σᾶς δώσῃ πλούτη.

Ὁ κόμης, ὅστις ἤδη ἐξηκολούθει τὸν περίπατόν του, ἐστράφη μὲ ἀνεσταλμένας ὀφρῦς.

— Κράτησε δι' ἐσὲ τὰς ἀνοήτους αὐτὰς εὐχάς σου, ἀνέκραξε μετ' ὀργῆς.

Ἡ πτωχὴ γυνὴ τὸν ἐνόμισε τρελλὸν καὶ ἔφυγε ταχέως. Ὁ Ὀκτάβιος ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του μὲ ἀνυψωμένους τοὺς ὤμους καὶ προσεπάθει νὰ ἐπανεύρῃ τὴν διακοπεῖσαν ὀνειροπόλησίν του. Τὴν φορὰν ταύτην ἀνεκάλει εἰς τὴν μνήμην του τὰς εἰκόνας τῶν γυναικῶν, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀγαπήσει, καὶ ὅλαι αὗται αἱ ἀκτινοβόλοι νύμφαι τῆς νεότητός του, φάλαγξ ῥοδόχρους καὶ μειδιῶσα, κατάλογος ἀτελείωτος ὡς ἐκεῖνος τοῦ **Don Juan**, ἤρχισαν νὰ ἐξέρχωνται ἐκ τοῦ κιβωτίου τῆς μνήμης του.

Ἡ μὲν μετὰ θορυβώδους χάριτος, εὔθυμος, μὲ λευκοὺς ὀδόντας καὶ μὲ λακκάκια· μὲ ὀφθαλμοὺς μέλανος ἀδάμαντος ἀφελεῖς καὶ σκωπτικοὺς συγχρόνως καὶ μὲ φωνὴν κορυδαλοῦ μεθυσμένου ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Ἡ ἄλλη, μεγαλοπρεπὴς ὡς σκυθρωπὸν ἄγαλμα, ἀκίνητος, χωμένη εἰς βελοῦδα καὶ τρίχαπτα καὶ παραδίδουσα μετ' ἀμεριμνησίας μεγάλης κυρίας τοὺς μαρμαροειδεῖς ὤμους της εἰς τὰς ἀκτῖνας τῶν φώτων τοῦ χοροῦ, καὶ μὲ πρόσωπον ἀγέρωχον εἰς τοὺς περιέργους ὀφθαλμοὺς τῆς κακολογίας.

Ἄλλη, ἥτις εἰργάζετο πλησίον τῆς μητρός της ἐνώπιον τῆς ἡσύχου ἑστίας, εἰς τὴν λάμψιν ἐργατικοῦ φωτὸς εἶναι ἡ κατὰ φαντασίαν νέα κόρη, ἡ μὲ πρόσωπον καθαρὸν καὶ γαληνιαῖον ὡραία παρθένος . . . Οὐδεὶς ἠξεύρει ὅτι τὸ σῶμά της ἀνατριχιάζει εἰς τὸν ἐλάχιστον ἔξωθεν κρότον, ὅτι τὰ μεγάλα χαμηλωμένα βλέφαρά της ἀποκρύπτουσιν ὀφθαλμοὺς κοκκίνους ἐκ τῆς ἀγρυπνίας καὶ κοίλους ἐκ τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως, καὶ ὅτι ἑκάστη ῥαφὴ τῆς βελόνης της εἶναι ἡ συνένοχος καταστρεπτικῶν ἰδεῶν καὶ μυστικῶν θλίψεων. . .

Ἑκατὸν ἴσως ἄλλαι ὄψεις, ἑκατὸν μορφαὶ γυναικῶν ἀκτινοβόλων ἢ ἀπηλπισμένων διήρχοντο ἐνώπιον τοῦ Ὀκταβίου, χωρὶς νὰ τοῦ διεγείρωσιν οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐνθύμησίν τινα κολακευτικὴν, ἐγωϊστικόν τι αἴσθημα ἱκανοποιηθείσης ματαιότητος. Οὐδεμία ἴς του ἐταράχθη, οὐδεμία λύπη διήγειρε τὸ στῆθός του, οὐδὲ ἓν τῶν γλυκέων τούτων ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα ὡς μαργαρῖται ἔπεσαν εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ παρελθόντος, ἐτάραξε τὸ εἰς τὰς ἀρτηρίας του αἷμα.

Τότε καὶ διὰ πρώτην φορὰν παρατήρησεν ὅτι δὲν εἶχεν ἀγαπήσει. Ὁ ἀληθὴς ἔρως ὁμοιάζει πρὸς λέοντα τῆς ἐρήμου· ἔχει ἀγροίκους ὑπερηφανείας· καθὼς αὐτὸς δὲν συχνάζει εἰμὴ μόνον τὰς ἐρημίας καὶ φεύγει τὰς καρδίας τὰς ὑπὸ τῶν ἀνοήτων καὶ ἐφημέρων φαντασιοπληξιῶν καὶ τοῦ παρακολουθοῦντος αὐτὰς κόρου μαρανθείσας.

— Ἐλεημοσύνη, καλέ μου κύριε, τὸν διέκοψε λυπητερά τις φωνή.

Ἦτο τυφλός τις ἐπαίτης, ὅστις καθήμενος ἐπὶ τοῦ χείλους μιᾶς τάφρου συνέλεγε μετ' εὐχαριστήσεως τὰς ἀκτῖνας τοῦ δύοντος ἡλίου. Τὰ λευκὰ μαλλία του ἐκυμάτουν εἰς τὴν γυμνὴν κεφαλήν του, καὶ εὐζωΐα τις ὅλως ὑλικὴ ἐλάμπρυνε τὸ ἀπεσκληρυμένον καὶ μαυρισμένον ἐκ τοῦ ἡλιοκαύματος πρόσωπόν του.

Ὁ κόμης τὸν ἐθεώρησε μετὰ περιεργείας. Μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ ματαίως ἐζήτασε τὰ θηλάκιά του ἐξέβαλεν ἀδάμαντά τινα ἀκτινοβολοῦντα ἐπὶ τοῦ δακτύλου του καὶ τὸν ἔθεσεν εἰς τὴν χεῖρα τοῦ γέροντος.

— Ἓν δακτυλίδιον, ἀνέκραξεν ὁ γέρων ἐκπλαγείς.

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ Ὀκτάβιος. Δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νὰ σοῦ δώσω.

— Ὁ θεὸς νὰ σ' εὐλογήσῃ! ἀνέκραξεν ὁ τυφλὸς, καὶ νὰ σὲ κάμῃ νὰ ζήσῃς εὐτυχὴς καὶ νὰ φθάσῃς τοὺς χρόνους μου.

— Πάλιν! εἶπεν ὁ κόμης. Τί εἶδος εὐχῶν ἔχουν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ; . . . Τί ἡλικίαν ἔχεις, καλέ μου ἄνθρωπε ; ἠρώτησε τὸν τυφλόν.

— Ἑβδομήκοντα ἔτη, κύριε!

— Ἑβδομήκοντα ἐτῶν δυστυχίαν καὶ βάσανα, ἐμουρμούρισεν ὁ Ὀκτάβιος. Ἀθλιέστατον χάρισμα ζητεῖς δι' ἐμὲ παρὰ τῆς θείας Προνοίας. Εὑρίσκεις λοιπὸν ὑποφερτὴν τὴν ζωὴν αὐτὴν, καλέ μου ἄνθρωπε ;

— Ἔχει καὶ στιγμὰς καλὰς, εἶπεν ὁ πτωχὸς

Ὁ Ὀκτάβιος τὸν ἐκύταξε μετὰ θαυμασμοῦ.

— Ἠγάπησας, ὅταν ἦσουν νέος ; . . . Ἐννοῶ βέβαια μὲ ἔρωτας ;

— Ὁ γέρων ἐμειδίασε μελαγχολικῶς καὶ αἱ ἄχροοι παρειαί του ἐχρωματίσθησαν ὡς ἀπαύγασμα παρελθούσης εὐτυχίας.

— Μάλιστα, ἐψιθύρισε, χαϊδεύων χάριν διασκεδάσεως τὸν σκύλον του, μάλιστα, ἠγάπησα... καθὼς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι.

Ὁ κόμης ἀπεμακρύνθη σκεπτόμενος

— Καθὼς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι! ἐπανέλαβε χαμηλοφώνως. Μήπως εἶμαι ἐξαίρεσις ἐγώ ; μήπως ἔχω μίαν αἴσθησιν ὀλιγωτέραν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ; ἐν τούτοις μοὶ φαίνεται ὅτι ἐὰν τὴν ἀνεύρισκον, « ἐκείνην » . . .

— Ἓν σολδίον, ἐὰν εὐαρεστῆσθε! τὸν διέκοψεν ἓν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ πέντε λεπτῶν τῆς ὥρας περιετριγύριζε τὸν Ὀκτάβιον.

— Ἄ! εἶπεν ὁ κόμης, τοῦτο δὲν ὑποφέρεται, δὲν εἶμαι ἐν ἀσφαλείᾳ ἐνταῦθα· εἰς κάθε βῆμά μου βλαστάνουν καὶ πτωχοί . . . Δὲν ἔχω τίποτε πλέον . . . ἄφησέ με ἥσυχον.

Τὸ παιδίον ἀπεμακρύνθη δυσαρεστηθὲν, ὁ δὲ Ὀκτάβιος μετενόησε διὰ τὸν ἀπότομον τρόπον του.

— Ἐμπρὸς εἶπεν ἔχω ἀκόμη τοῦτο. — Καὶ τὰ βλέμματά του ἐῤῥίφθησαν ἐπὶ μάστιγος τινος ἐκ μηλέας τετορνευμένης, διὰ τῆς ὁποίας ἐῤῥάπιζε τὸν ἀέρα βαδίζων. — Τὸ ἀντικείμενον τοῦτο τῆς τέχνης δὲν θὰ μὲ χρειασθῇ ποσῶς εἰς τὸ νέον ταξείδιον τὸ ὁποῖον ἐπεχείρησα. Μικρέ! ἐφώναξε. Τὸ παιδίον ἔτρεξεν εἰς τὸν ἦχον τῆς γλυκείας αὐτῆς φωνῆς.

— Λάβε τὴν ῥάβδον ταύτην, τῷ εἶπεν ὁ Ὀκτάβιος.

Ὁ μικρὸς ἐνόμιζεν ὅτι τὸν περιέπαιζε καὶ ὕψωσε τοὺς μεγάλους κυανοῦς ὀφθαλμούς του πεφοβισμένως ἐπὶ τοῦ νέου.

— Λάβε λοιπὸν, ἐπανέλαβεν ἠδέως ὁ κόμης· Δὲν βλέπεις ὅτι εἶναι ἀπὸ χρυσόν ;

Τὸ παιδίον μὲ ὕφος πεφοβισμένον ἔλαβε τὸ ῥάβδιον καὶ ἔμεινεν ἀκίνητον εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, θεωρῶν τὸν Ὀκτάβιον ἀπομακρυνόμενον μὲ βραδέα βήματα. Μετὰ ταῦτα αἰφνιδίως τῷ ἐφώναξε διὰ τῆς ἀνθηρᾶς καὶ λυγηρᾶς φωνῆς του.

— Εἴθε νὰ σταθῇς εὐτυχὴς εἰς τὸν γάμον σου! . . .

Ὁ κόμης ἐγέλασεν.

— Ἰδοὺ ἀκόμη μία εὐχὴ, εἶπεν, ἥτις ποτὲ δὲν θὰ ἐκπληρωθῇ. Εἰς τὸν γάμον μου! . . τρόντι ἔχω μίαν μνηστὴν, ἥτις μὲ περιμένει καὶ ὀνομάζεται θάνατος· ἀλλὰ πρέπει νὰ περιμένῃ ἀκόμη ἕως εἴκοσι λεπτὰ μέχρις ὅτου πίω τὸ τελευταῖόν μου σιγάρον καὶ ἑτοιμάσω τὰ τῆς ἀναχωρήσεώς μου.

Ἤναψε σιγάρον ἀβάνας ξηρὸν καὶ εὔοσμον.

— Διάβολε! εἶπεν αἴφνης, μοὶ φαίνεται ὅτι βλέπω ἐκεῖ κάτω τὸ ῥακενδυτοειδὲς σκιαγράφημα τετάρτου τινος πτωχοῦ . . . Ἂς ἀφήσωμεν τὸν δρόμον τοῦτον. Δὲν εἶμαι ποσῶς δεισιδαίμων, ἀλλ' ὁ χειμαῤῥὸς τούτων τῶν εὐχῶν ὅστις ἀπὸ ἑνὸς τετάρτου ῥέει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ἀρχίζει νὰ μὲ τρομάζῃ . . . ἄλλως τε ἐπὶ τέλους θὰ εὑρεθῶ ἐπίσης γυμνὸς ὡς ὁ πνευματώδης Χασὰν Mussel, καὶ εἰς τὴν ἐκτεταμένην ἐξιστόρησιν τῆς ζωῆς μου δὲν θέλω ἄσεμνον τέλος.

Οὕτως ὁ κόμης δὲ Σουβρὰν διασχίσας τὸ δάσος εἰσῆλθεν εἰς τὰ ἐνδότερα αὐτοῦ.

II

Ὁ Κόμης δὲ Σουβρὰν δίδει ἓν τέλος.

Ἐν τούτοις ὁ Ὀκτάβιος ἐπανελάμβανε παρὰ τὴν θέλησίν του τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ μικροῦ ἐπαίτου. . . Οἱ λόγοι οὗτοι τῷ ἐνέπνευσαν νέαν τινὰ ἰδέαν, ἥτις τῷ ἐφαίνετο παράδοξος.

— Τὸν γάμον μου! διενοεῖτο. Πῶς δὲν ἐσκέφθην διὰ τοῦτο προτήτερα· ἴσως εἶναι ποικιλία τις εὐτυχίας, ἥτις διέφυγεν ἀπὸ ἐμὲ, ὅστις καυχῶμαι ὅτι τὰς ἐγνώρισα ὅλας, ἀπ' ἐμὲ τὸν ὁποῖον ὀνομάζουν ἄνθρωπον κατ' ἐξαίρεσιν εὐτυχῆ. Τίς ἠξεύρει! . . . Ἐσωτερική τις γαλήνη, εἰρηνικὴ καὶ ἐνησχολημένη ζωὴ, ὡραῖα τρυφερὰ τέκνα, τὰ ὁποῖα κρέμανται εἰς τὸν λαιμόν σου, νέα καὶ ὡραία γυνὴ σεμνὴ καὶ σώφρων. . . καθῶς «ἐκείνη». . Ἐμπρὸς, ἀκόμη ἐξακολουθεῖ ἡ πείσμων αὐτὴ φαντασία. . . ἔπαθα τὸ πάθημα τῶν πολυαναγνωστῶν ἐκείνων οἵτινες διαφυλάττουσι μὲν εἰς τὴν μνήμην των ἀξιοσημείωτόν τι χωρίον, ἢ ἔντεχνον τινὰ φράσιν, ἢ εὐφυές τι ἀπόφθεγμα, δὲν δύνανται ὅμως καὶ νὰ ἐνθυμηθῶσι πότε καὶ ποῦ τὸ ἀνέγνωσαν!

Οὕτω καὶ ἄνθρωποί τινες ἐπιπόλαιοι. Μορφή τις τοὺς ἐκπλήττει ἢ τοὺς συγκινεῖ ; σταματῶσι, τὴν θαυμάζουσι καὶ τὴν ἐμβάλλουσιν ἐν ἀγνοίᾳ των εἰς σκοτεινήν τινα θήκην τοῦ ἐγκεφάλου των. Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου ἡμέραν τινὰ ἢ στιγμὴν καθ' ἣν οὐδόλως σκέπτονται περὶ αὐτῆς, ἡ αὐτὴ φυσιογνωμία φανερόνεται εἰς τὸ πνεῦμά των καθαρὰ καὶ φανερά, χωρὶς νὰ δύνωνται νὰ

τῇ δώσωσιν ἓν ὄνομα ἢ νὰ ὁρίσωσιν ἀκριβῶς εἰς ποίαν περίστασιν εὑρέθησαν μετ' αὐτῆς. Αὐτὸ τοῦτο συνέβαινε καὶ εἰς τὸν Ὀκτάβιον. Ὑπῆρχεν εἴς τι μέρος, — ποῦ; δὲν τὸ ἤξευρεν, — τερπνόν τι πρόσωπον γυναικὸς τὸ ὁποῖον ἔκριτεν ἄξιον νὰ ἀγαπήσῃ. Ἐνίοτε εἰς τὰς σπανίας στιγμὰς τοῦ ῥεμβασμοῦ καὶ τῆς ἀγρυπνίας του ὡραῖα ξανθὰ μαλλία περιτριγυρίζοντα ὠοειδὲς πρόσωπον ἀρχαγγέλου, δύο μεγάλοι ὀφθαλμοὶ γλαυκοὶ περικοσμούμενοι ἀπὸ μεγάλας μαύρας βλεφαρίδας καὶ προσηλωμένοι ἐπ' αὐτοῦ μετ' ἀνεκφράστου τρυφερότητος ἔκλινον ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου του. Τοῦτο δὲν ἦτο ποσῶς ὄνειρον τῆς φαντασίας του· ἦτον ἀνάμνησις πραγματική. Ἡ γυναῖκα αὐτὴν τὴν εἶχεν ἰδεῖ, τῆς εἶχεν ὁμιλήσει, εἶχεν αἰσθανθῆ διαβαίνων πλησίον της μυστικήν τινα ταραχὴν, ἔρως ἢ αἴσθημα κατέλαβε τὰ βαθύτερα μέρη τῆς καρδίας του. — Μετὰ ταῦτα ἐχωρίσθησαν, ὁ καθεὶς ἐπανέλαβε τὸν δρόμον του καὶ ὁ Ὀκτάβιος ἐν τῷ μέσῳ τῆς καταστρεπτικῆς ταύτης συγκινήσεως καθ' ἣν αἱ ὧραι του διήρχοντο ἐξατμιζόμεναι εἰς ὅλα τὰ ζωηρὰ χωνευτήρια τῆς Παρισιανῆς ζωῆς, ὁ Ὀκτάβιος εἶχε λησμονήσει τὴν γλυκεῖαν καὶ πετῶσαν ταύτην ὀπτασίαν, ἥτις δὲν τοῦ ἐπανήρχετο πλέον εἰμὴ κατὰ σπάνια διαλείμματα καὶ τότε πάλιν ἀμέσως ἐγίνετο ἀόρατος.

Καὶ ἰδοὺ σήμερον εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην στιγμὴν καθ' ἣν ἰσοστάθμιζε τὸ παρελθόν του, ἐνῷ ἐξεπλήττετο καὶ δυσηρεστεῖτο διὰ τὸ κενὸν τῆς καρδίας του, ἐνῷ ἀνεκάτωνε τὴν τέφραν του, ἰδοὺ ἀνεῦρε τεμάχιον χρυσοῦ λησμονηθέν . . . Ἠσθάνετο ὅτι τὴν γυναῖκα αὐτὴν τὴν εἶχεν ἀγαπήσει· καὶ τίς ἠξεύρει; τὴν ἀγαπᾷ ἴσως ἀκόμη . . ἀλλ' εἰς ποῖον τόπον, κατὰ ποίαν ἐποχὴν τὴν εἶχε συναντήσει; τοῦτο ἀδυνατεῖ ἡ μνήμη του νὰ τὸ ἐνθυμηθῇ· ἠσθάνετο μόνον ὅτι τὴν εἶχεν ἰδεῖ εἰς περιστάσεις ὀλεθρίας· διότι μετὰ τῆς εἰκόνος του προσεκολλᾶτο εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Ὀκταβίου ἀόριστός τις ἰδέα σφοδρᾶς δοκιμασίας φυσικῶν πόνων.

— Ἐξ ἅπαντος, ἀνέκραξεν ἐπὶ τέλους μετὰ λύπης, εἶναι καιρὸς νὰ δώσω ἓν τέλος, διότι ὁ διάβολος νὰ μὲ πάρῃ! νομίζω ὅτι παιδιακίζω.... Δὲν λατρεύω « ἕνα ἄγγελον, μίαν ἄγνωστον γυναῖκα » ὡς νέηλύς τις, ἢ μᾶλλον δὲν πλάττω ἰδανικόν τινα ἔρωτα ὅμοιον τῶν οἰκοτρόφων νεανίδων, αἵτινες ὀνειροπολοῦσι σύζυγον μὲ μύστακα καὶ χωρὶς χιονίστρας;

Ἤρχι σε νὰ γελᾷ βεβαισμένως καὶ ἐκύτταξε πέριξ του· εὑρίσκετο εἰς ἄδενδρόν τι μέρος τοῦ δάσους ἔρημον καὶ σιωπηλὸν, ὅπου βεβαίως οὐδένα κίνδυνον ἔτρεχε νὰ διαταραχθῇ. Βοηθείᾳ τῆς φαντασίας, ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι εὑρίσκετο εἰς ἀπάτητον δάσος τῆς Ἀμερικῆς.

Χλιαρὸς ἄνεμος ἐκίνει τὸ ἀνθηρὸν φύλλωμα καὶ ἐξύπνα εἰς κάθε του ῥιπὴν τὸ ζωηρὸν κελάδημα τῶν λάλων πτηνῶν, ἐνῷ αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου διερχόμεναι ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον ἐν σχήματι σμικροτάτων πορφυροειδῶν ταινιῶν ἔπιπτον ἐπὶ τῆς χλόης. Μικρὰ νέφη λευκὰ καὶ κόκκινα διέτρεχον εἰς τὰ βαθύτερα μέρη τοῦ οὐρανοῦ.

— Τί ὡραία ἡμέρα! εἶπεν ὁ κόμης ἀναπνέων μὲ πλήρη ἐλευθερίαν τὰς τρυφηλὰς εὐωδίας τῆς εὐόσμου ταύτης ἀτμοσφαίρας· νομίζω ὅτι εἶναι ἐπίτηδες δι' ἐμέ. Ὦ φιλόσοφοι! ἄπειροι τοῦ κόσμου, οἵτινες ἐν τῇ αὐτοχειρίᾳ ὑποθέτετε ταραχὴν ἐγκεφάλου! διατί νὰ μὴ δύνασθε ταύτην τὴν στιγμὴν νὰ πιάσητε τὸν σφυγμόν μου! Βεβαίως δὲν εἶμαι οὔτε τρελλὸς, οὔτε ἀπηλπισμένος· αἰσθάνομαι ἀκμαίας ὅλας τὰς δυνάμεις μου, καὶ ἐν τούτοις αἰσθάνομαι πραγματικὴν χαρὰν σκεπτόμενος ὅτι μέλλω νὰ κοιμηθῶ διὰ παντὸς ἐν τῷ μέσῳ τούτων τῶν εὐωδιῶν καὶ τῶν ἀκτίνων.

Ὁμιλῶν ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς του ὀλόγυρά του, ὡς ἂν ἐζήτει τι, καὶ εἶδε παμμεγέθη τινὰ δρῦν ἥτις ἡμικεκυφυῖα ἐπὶ τοῦ ἀδένδρου μέρους ἐκίνει τὰ φύλλα της μὲ εὐχάριστον κρότον.

— Ἰδοὺ ὅ,τι μοὶ χρειάζεται, εἶπεν ὁ Ὀκτάβιος πλησιάζων.

Καὶ ἐνῷ ἐξήταζε τὸ δένδρον μετά τινος μειδιάματος παρετήρησεν ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ του χαρακτῆρας ἐσκαλισμένους διὰ τῆς ἄκρας μαχαιριδίου. Ὁ κόμης ἔθεσε τὰς διόπτρας του καὶ ἀνέγνωσε·

« 30 Μαΐου 1846 »

— Περίεργον! ἀλλὰ σήμερον, εἶπεν, εἶναι ἡ 30 Μαΐου 1846! Τί σημαίνει αὕτη ἡ ἡμερομηνία; Μήπως ἡ εἱμαρμένη τὴν ὁποίαν ὑπέθετον πάντοτε ὡς ἀνάδοχόν μου ἐξέτεινε τὴν χάριν της διὰ νὰ μοὶ δείξῃ τὴν δρῦν ἐπὶ τῆς ὁποίας μέλλω νὰ κρεμάσω τὸ θνητὸν σῶμά μου; . . . . Ἂν ἔχῃ οὕτως, ἂς δυσπιστήσωμεν, διότι ἀναμφιβόλως ὁ κλάδος θὰ σπάσῃ.

Ἀνέβη μετ' εὐκινησίας εἰς τὸ δένδρον καὶ ἐκρεμάσθη ἐκ τῶν δύο βραχιόνων ἀπὸ τοῦ κυριωτέρου κλάδου ὅστις ἐξετείνετο μέλας καὶ τραχὺς ἐπὶ τοῦ ἀδένδρου μέρους τοῦ δάσους.

Ὁ κλάδος οὔτε κἂν ἐλύγισε.

— Καλά! εἶπεν ὁ Ὀκτάβιος, ἀφιέμενος καὶ πίπτων κάτω, ἡ ἀνάδοχός μου δὲν ἀναμιγνύεται ποσῶς ἐνταῦθα . . . . Δύο ἐρωμένοι ἐλθόντες ἐνταῦθα σήμερον τὸ πρωῒ ἠθέλησαν ἴσως νὰ διαιωνίσωσι τὴν ἐνθύμησιν τῆς συνεντεύξεώς των. Τοῦτο ταιριάζει εἰς τὴν ἡλικίαν δέκα ὀκτὼ ἢ εἴκοσιν ἐτῶν, πόσον θελκτικὸν εἶναι . . . . Δυστυχῆ τέκνα! ἐὰν ἐπανέλθητε αὔριον, ἀφιβάλλω πολὺ ἂν θὰ ἐκλέξητε αὐτὸ τοῦτο τὸ μέρος διὰ ν' ἀνταλλάξητε τὰς ἐκμυστηρεύσεις σας. . . . . Ἐν τούτοις, εἶναι καιρὸς διὰ τὸ ἔργον!

Ἐξέβαλε τὸν λαιμοδέτην του καὶ ἤρχιζε νὰ ἑτοιμάζῃ τὸν βρόχον.

— Καὶ ὅμως, ἐξηκολούθησε, ἰδοὺ στιγμὴ κατάλληλος διὰ νὰ συνθέσῃ τις ἓν ἐλεγεῖον εἰς ἀλεξανδρινοὺς στίχους μὲ διεσταυρωμένην ὁμοιοκαταληξίαν . . . . Πᾶς ἄνθρωπος ἀξιοσέβαστος πρέπει ν' ἀπολαμβάνῃ τὴν τελευταίαν ταύτην εὐχαρίστησιν . . . . Ἀλλ' ὁ καιρὸς μοὶ λείπει, καὶ οὕτω πεζογραφικῶς θ' ἀποχαιρετήσω τὸν βίον.

Στιγμαί τινες τὸν ἐχώριζον ἀκόμη τῆς ὥρας τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁρίσει διὰ τὸν θάνατόν του· ἀκούμβησεν εἰς τὴν δρῦν καὶ ἐπερίμενεν. Ὅστις δήποτε ἤθελε παρατηρήσει τὴν ἥσυχον φυσιογνωμίαν του καὶ τὸ σκωπτικὸν μειδίαμά του ἤθελε τὸν ἐκλάβει ὡς ὀκνηρόν τινα ποιητὴν, ὅστις ἐμπνέεται ἐκ τοῦ ἡλίου καὶ ζῇ μετ' εὐφροσύνης.

— Οὐρανὲ καὶ γῆ, σᾶς ἀποχαιρετῶ, διενοήθη ὁ Ὀκτάβιος. Οὐδὲν νέον ἔχετε νὰ μοὶ προσφέρητε, ὅθεν σᾶς ἀφίνω πρὶν ἢ ὁ κόρος μ' ἐκνευρίσῃ, καὶ ἡ πλῆξις μὲ κατακυριεύσῃ. Ἀναχωρῶ νέος, ἀκμαῖος, ὑπερήφανος καὶ χαρίεις! δὲν θὰ ἴδω πίπτοντας οὔτε τοὺς ὀδόντας μου, οὔτε τὰ μαλλία μου, οὔτε τὰς ἐντυπώσεις μου, ἐὰν μ' ἔμειναν τινες· περιφρονῶ τὰ γηρατεῖα μὲ τοὺς κατάῤῥους καὶ τοὺς ῥευματισμούς των. Ὑγιαίνετε, ἀγαπητὰ λαμπρὰ Παρίσια, ποίησις ὑλοποιηθεῖσα, ὄν ἰδανικόν! Εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν χαρίτων σου, ὦ μεταγενεστέρα Δανάη, σοὶ πρέπει ὄχι βροχὴ, ἀλλὰ καταιγὶς χρυσῆ . . . . Μετεμορφώθην εἰς κατακλυσμὸν καὶ σὺ μὲ κατεχόρτασας διὰ τῶν θωπειῶν σου . . . ὑγιαίνετε, Παρίσια! Αὔριον θὰ στολίσω τὴν τρίτην σελίδα τῶν ἐφημερίδων σου . . . . . μεταξὺ δυστυχοῦς τινος μαθητοῦ καὶ ἐγκαταλειφθείσης τινος ῥαπτρίας . . . . Πολλὰ θὰ εἰκάσωσι περὶ τῆς « ἀποτροπαίου, ἀποφάσεώς μου, ... » μεθαύριον θὰ λησμονήσουν ὅτι ὑπῆρξα. Γυναῖκες μὲ καθαρὸν μέτωπον, ὡραῖαι φαρμακεροὶ ἄγγελοι, θυγατέρες τῆς Εὔας καὶ τοῦ Ὄφεως, σεῖς οἵτινες τόσον ἐρασμίως μὲ ἠπατήσατε καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἐγὼ τόσον εὐσυνειδήτως ἀνταπέδωκα τὴν ἀπιστίαν, ὑγιαίνετε! Σεῖς ὅλοι τέλος, ὦ φίλοι μου, ἐχθροί μου, χρεῶσται μου, τοκογλύφοι μου, τετρὰς παριστάνουσα ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀποτρόπαιον πρᾶγμα, σᾶς ἀφίνω ἄνευ ἐντροπῆς· δὲν θὰ μὲ ἴδητε βαδίζοντα πεζὸν, φέροντα πῖλον λυγδωμένον καὶ ἐνδύματα ἐμβαλλωμένα ἢ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. . . . . Δὲν θὰ ἔχητε τὴν μεγίστην ἱκανοποίησιν ν' ἀνακράξητε· « ὁ πτωχὸς οὗτος κόμης . . . . τὸ προεῖπον ἐγώ! » . . . . Προσφιλεῖς συμπαίκτορες, τὸ παιγνίδιον δὲν μὲ διασκεδάζει πλέον, μιμοῦμαι τὸν Καρολομάγνον . . . . καὶ πηγαίνω νὰ ἐξετάσω ἐὰν τὰ ᾀδόμενα περὶ καλλιτέρου τινος κόσμου ἔχουν ὑπόστασιν.

Ἡ θηλειὰ εἶχε γείνει.

Ὁ Ὀκτάβιος ἔμεινε στιγμάς τινας σκεπτόμενος, ἡ δὲ σαρκαστικὴ μορφή του ἔλαβεν ἔκφρασιν ἀῤῥήτου ἡδύτητος, σχεδὸν συννοίας. . . . . Εἶδος τι στεναγμοῦ ἐξέφυγε τῶν χειλέων του, καὶ δάκρυ ἔλαμψεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του.

Ἐδίσταζεν;

Ὄχι. Ἀλλὰ χαρίεσσά τις εἰκὼν γυναικὸς τῷ ἦλθε κατὰ νοῦν καὶ τῷ ἐφάνη ὅτι ἡ ἄγνωστος αὐτὴ γυνὴ προσήλου ἐπ' αὐτοῦ βλέμμα θλιβερᾶς μομφῆς.

Ἦτο παροδικὴ λάμψις.

Ὁ Ὀκτάβιος δὲ Σουβρὰν ἐκίνησε τὴν κεφαλήν του διὰ νὰ διώξῃ τὴν ἐπίμονον ὀπτασίαν καὶ τὸ ἀμέριμνον μειδίαμά του ἐπεφάνη ἐπὶ τῶν χειλέων του.

Ἐτίναξεν ἐλαφρῶς τὰ σκονισμένα ὑποδήματά του, διεπέρασε τὴν χεῖρά του εἰς τὰ μαλλία του καὶ ἔδεσε στερεῶς τὸν λαιμοδέτην του εἰς τὸν κλάδον τῆς δρυός.

Μετὰ ταῦτα ἀφοῦ παρετήρησεν ὅτι ὁ ὡροδείκτης τοῦ ὡρολογίου του ἐδείκνυεν ἀκριβῶς τὴν ἕκτην ὥραν, ἔῤῥιψε τὸ σιγάρον του, ἐπέρασε τὸν βρόχον περὶ τὸν λαιμόν του καὶ ἐτινάχθη εἰς τὴν αἰωνιότητα.

(Ἕπεται ἡ συνέχεια.)

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ.

—

Musettes et Clairons, Paris 1865, ποιήσεις ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΜΑΛΛΙΑΝ.

Ὑπὸ τοιαύτην ἐπιγραφὴν ὁ γάλλος ποιητὴς Ἀχιλλεὺς Μαλλιὰν ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἐν Παρισίοις διάφορα ποιημάτια, τὰ ὁποῖα, μετὰ γαλλικῆς ὅλως ἀβροφροσύνης, ἀπέστειλεν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς « Χρυσαλλίδος. » Εἰ καὶ θεωροῦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἥκιστα ἁρμοδίους εἰς τὸ νὰ κρίνωμεν ποιήσεις ἀνηκούσας εἰς ξένην φιλολογίαν, οὐχ ἧττον ὅμως ἐπιχειροῦμεν νὰ δώσωμεν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις βραχεῖάν τινα ἔννοιαν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ποιήσεων. Ὁ ἡμέτερος ἀοιδὸς δὲν παρουσιάζεται πρώτην ἤδη φορὰν εἰς τὸ δημόσιον καθότι καὶ προηγουμένως εἶχον ἐκρεύσει ἀπὸ τῆς γραφίδός του ἐναρμόνιοι στίχοι, οὓς ἐστεφάνωσε μετ' ἐπαίνων ἡ Γαλλικὴ ἀκαδημία. Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ ὁ κύριος Μαλλιὰν ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τῆς μελέτης τῆς φύσεως, ὡς ὁ ἴδιος ἐν τῷ προλόγῳ του ἀναφέρει· ἄλλοτε δὲ ἀντλεῖ ἰδέας καὶ ὑποθέσεις ἐκ τῶν δημοδῶν παραδόσεων ἢ ἐκ τῶν ζητημάτων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Βεβαίως, ὅπως διακριθῇ τις ἐν τῷ γαλλικῷ Παρνασσῷ, ἀπὸ τῶν δειράδων τοῦ ὁποίου ἠκούσθησαν πρὸ ὀλίγου αἱ γλυκεῖαι μολπαὶ τοῦ Λαμαρτίνου, τοῦ Βίκτωρος Οὐγώ, τοῦ Ἀλφρέδου δὲ Μουσσὲτ, Βερανζέρου καὶ λοιπῶν, δὲν εἶναι εὔκολον πρᾶγμα, καὶ ὁ δυνηθεὶς, ἔστω καὶ μικρὸν, νὰ ἑφελκύσῃ τὴν προσοχὴν κοινοῦ κεκορεσμένου, οὕτως εἰπεῖν, ποιήσεως, κατώρθωσε, τῇ ἀληθείᾳ, μέγα τι, τοῦτο δὲ καθ' ἡμᾶς εἶναι τεκμήριον ὅτι ἐνοικεῖ ἐν αὐτῷ πνεῦμα ἀληθοῦς ποιήσεως.

Ἐκ τῶν ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ ποιήσεων τὸ φέρον ἐπιγραφὴν « La Lutte » (ἡ πάλη) ἐφελκύει τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου διὰ τὸ ἀφελὲς τῆς ποιήσεως καὶ τὴν χάριν τῶν στίχων. Ἤθελεν εἴπῃ τις ὅτι εἶναι τοῦτο ἓν εἰδύλλιον ἀπεσπασμένον ἐκ τῶν βουκολικῶν τοῦ ἡμετέρου Θεοκρίτου. Ὡς παρ' ἐκείνῳ, ὁ Κομάτας ἠγωνίζετο περὶ μουσικῆς πρὸς Λάκωνα, καὶ ἀμνὰς ἦν τὸ γέρας τοῦ νικητοῦ, ἢ ὡς Μενάλκας καὶ Δάφνις εἰς τὸν αὐτὸν ἠλείφοντο ἀγῶνα, ἔπαθλον δ' ἦν ἐννεάφωνοι σύριγγες, οὕτω καὶ ἐν τῷ ποιήματι τοῦ Ἀχιλλέως Μαλλιὰν, παρὰ τὸν ψιθυρίζοντα ῥύακα, ἀναμέσον λειμώνων ἔνθα βόσκουσιν ἀγέλαι βοῶν, καὶ περὶ δύσιν ἡλίου διαγωνίζονται περὶ μουσικῆς αὐλητὴς καὶ σαμβυκιστής. Οἱ κριταὶ κάθηνται ἐπὶ τῆς χλόης, εἶναι δὲ οὗτοι δύο ποιμενίδες ἐκ τῆς περιχώρου, ἡ μὲν ξανθὴ, ἡ δὲ μελάγχρους. Ἀφ' ἑκάστης ὁ νικήσων περιέμενε τὸ βραβεῖον, ἀπὸ μὲν τῆς ξανθῆς μυόσωτον, ἀπὸ δὲ τῆς μελαγχρόου κυνόρροδον, θεαταὶ δὲ τοῦ ἀγῶνος παρίσταντο νέοι ποιμένες, ἐπελθόντες ἀπὸ τοῦ πυκνοῦ δάσους τῶν πεύκων ἅμα τῆς πάλης ἀρξαμένης. Ἀμφοτέρων τὸ προανάκρουσμα ἦν τρυφερὸν, ἀλλ' εἰς τοὺς ὀξεῖς τοῦ σαμβυκιστοῦ ἤχους καὶ αὐτοὶ οἱ χωλοὶ πηδοῦσι, τὰ δὲ δένδρα, ὡς ἐν μέθῃ, χορεύουσιν ἐν ἀποχάσει ἐντὸς τῆς κοιλάδος. Οὕτω τοὐλάχιστον ἀναφέρει ὁ ποιητὴς, ἡμεῖς δὲ δὲν δικαιούμεθα νὰ μὴ πιστεύσωμεν τὰ θαύματα ταῦτα, ἐνῷ ἅπασα ἡ ἀρχαιότης ἐπίστευσεν εἰς τὰ ἔτι ἀπιθανώτερα θαύματα τῆς λύρας τοῦ Ὀρφέως. Ἀλλὰ μετὰ τὸν σαμβυκιστὴν ἄρχεται τοῦ ἀγῶνος ὁ αὐλητὴς, καὶ ἀντικείμενον τοῦ ᾄσματός του εἶναι τὰ δυστυχήματα ἐραστοῦ τινός. Ὁ γλυκὺς τῆς μουσικῆς του ἦχος εἶχέ τι γοητευτικὸν εἰσδῦον μέχρις αὐτῆς τῆς καρδίας, καὶ οἱ δικασταὶ, οἵτινες δὲν εἶχον βεβαίως τὴν καρδίαν σκληρὰν ὅσον ὁ Ρωμαῖος ὁ δικάσας τοὺς ἰδίους υἱοὺς, συνεκινήθησαν καὶ ἐδάκρυον. Ἀλλὰ καὶ ἡ αὔρα ἔπνεεν ἐμμούσως, καὶ τὰ ψιθυρίζοντα νάματα τῆς πηγῆς ἐρρύθμως πῶς ἐκανονίζοντο . . . Ὁ ἀγὼν ἐτελείωσε· τίς ἔλαβε τὸ γέρας; Παραδόξως πως αἱ καλαί μας δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποφανθῶσι, καθότι εἰς μὲν τὴν μελάγχρουν ἤρεσε πλειότερον ὁ σαμβυκιστὴς, ἡ δὲ ξανθὴ ἠγάπα πλειότερον τὸν ἀντίζηλόν του, διὸ ἐσυμβίβασαν τὸ πρᾶγμα, κηρύξασαι ἀμφοτέρους ἴσους κατὰ τὴν τέχνην.

Τὸ ἀνωτέρω ποίημα ἐφέραμεν ὡς δεῖγμα τῆς ἀφελείας τοῦ ποιητοῦ· ἐν ἄλλοις ὅμως ὁ ποιητὴς μεταρσιοῦται εἰς τὰ ὕψη τῆς φιλοσοφίας, ὅπου καὶ ἰδέας ὑψηλὰς καὶ εὐγενῆ αἰσθήματα ἀπαντᾷ ἄφθονα ὁ ἀναγνώστης. Ἐν τῷ ποιήματι τῷ ἐπιγραφομένῳ La décedence (ἡ παρακμὴ) εὑρίσκεται ἀνεπτυγμένη ἡ ἔννοια τῆς τρομερᾶς ταύτης λέξεως καὶ περιγράφονται τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀσθενείας ταύτης, τῆς προδρόμου τοῦ θανάτου τῶν λαῶν. «Ἄνδρες λέγει ὁ ποιητὴς, φέροντες ταπεινὸν τὸ μέτωπον καὶ κενὴν ἔχοντες τὴν καρδίαν, στερημένοι εὐγενοῦς φιλοδοξίας· οὔτε τὴν ἐλπίδα ἔχοντες ὁδηγὸν οὔτε τὸν ἔρωτα, οὔτε τὴν πίστιν, πορεύονται ἄνευ πάθους, τυχαίως οὕτως εἰπεῖν καὶ ἀσκόπως. Ἐπί τινα στιγμὴν καταβιβρώσκονται ὑπὸ ἀχαλινώτου ἐπιθυμίας, καὶ τότε δὴ σκοτοδίνη τις καταλαμβάνει καὶ πόλεις καὶ χωρία. Χρυσίου καὶ πάλιν χρυσίου ἔχουσιν ἀνάγκην! Περὶ Θεοῦ, περὶ δόξης ἢ ἐλευθερίας οὐδόλως μεριμνῶσιν!» Καὶ δυστυχῶς τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι ἐν ἐποχῇ παρακμῆς. Τελευταῖον ὁ ποιητὴς ἐν τῇ μεστῇ ὑψηλῶν ἰδεῶν ταύτῃ ᾠδῇ, ὑπενθυμίζει τοὺς ἐφιεμένους ν' ἀποκτήσωσι τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ὀνομάζωνται ποιηταὶ, ὅτι πρέπει πρῶτοι αὐτοὶ νὰ πιστεύωσι, ν' ἀγαπῶσι, νὰ προσεύχωνται καὶ νὰ πάσχωσι. Τότε, ἀλλὰ τότε μόνον τὸ ἔργον των ἔσεται τέλειον, καθότι τότε εἶναι ἀληθῶς ἔμψυχον καὶ ἀείποτε θέλει τηρῇ ἀπαστράπτουσαν μαρμαρυγήν. »

Τοιαῦται εἶναι ὡς ἔγγιστα αἱ ποιήσεις ἐφ' ὧν ἐγράψαμεν τὰς ὀλίγας αὐτὰς λέξεις. Ὁ ποιητὴς ἐν τῷ προλόγῳ του μέμφεται, καὶ δικαίως καθ' ἡμᾶς, τοὺς πιστεύοντας ὅτι κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον εἶναι ἀδύνατος ἡ ποίησις. Ἡ ποίησις οὐδέποτε ἀποθνήσκει· ἀείποτε δ' εἶναι ἀναγκαῖον τῆς κοινωνίας στήριγμα καὶ παρηγορία, ὡς εἶναι, ἂς μᾶς συγχωρηθῇ ἡ σύγκρισις, καὶ αὐτὴ ἡ θρησκεία. Ἀμφότεραι σκοπὸν προτίθενται τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἀνθρώπου εἴς τι ἰδεῶδες, ἐν ἄλλαις λέξεσι, τὴν τελειοποίησιν αὐτοῦ. Εὐδαίμονες ὅσοι τῶν μουσῶν ἱεροφάνται καὶ μύσται, συντελῶσιν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

ΠΕΡΙ ΘΗΡΑΣ. (1)

—

Τὴν πρωΐαν τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης τοῦ κόλπου ἤρχησαν νὰ γίνωνται διαυγέστερα καὶ νὰ ἐπανέρχωνται εἰς τὸ φυσικὸν αὐτῶν χρῶμα, ἡ δὲ ἐνέργεια τῆς ἐκδύσεως ἐφαίνετο βραδεῖα.

Ἡ προξενοῦσα τὴν ἀνάδυσιν δύναμις, ἥτις τὴν πρωΐαν ἐφαίνετο ὅτι ἐνήργει βραδέως, περὶ τὴν 9ην ἢ 10 Π. Μ. ἤρξατο παλιν νὰ ἐνεργῇ μετὰ δραστηριότητος, ἑπομένως τὴν ὥραν 4 Μ. Μ. τὸ μῆκος τοῦ ἀναφυομένου ἀκρωτηρίου ἔφθασεν εἰς 140 πήχεις, πλὴν δὲν ηὔξησε τοσοῦτον κατά τε τὸ πλάτος καὶ ὕψος· διότι μόλις εἶχεν ὕψος 40—45 πηχῶν καὶ πλάτος 60—65.

Τὸ ὑποβρύχιον τοῦτο ἡφαίστειον ἐνήργει διὰ τῆς ὑγρᾶς ὁδοῦ ἀπαραλλάκτως ὡς γαλβανικὴ στήλη, καὶ μ' ὅλα ταῦτα οὐδὲ ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρομέτρου, οὐδὲ ἡ μαγνητικὴ βελόνη ποσῶς διεταράττετο. Ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἰσχὺς ἦν τὴν προτεραίαν παρετήρησαν οἱ ναῦται, προήρχετο ἐκ τοῦ ἀνυψωθέντος πυθμένος τῆς βορβορώδους λίμνης, καθὼς οἱ ἐρυθροὶ καὶ τεφρόχροες λίθοι ἐκ τῶν λειψάνων τῶν καταβυθισθεισῶν οἰκοδομῶν.

Ἡ θερμοκρασία τῶν ἐξ ὧν σύγκειται λίθων ἠλαττοῦτο ἐκ τῆς βάσεως πρὸς τὴν κορυφὴν, διότι οἱ ἀναδύοντες ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ προσαρτώμενοι εἰς τὴν βάσιν ἦσαν θερμότατοι, ἀναβαίνοντες ὅμως ὑψηλότερον ὡς ἐκ τῆς ἀλλεπαλλήλου προσαρτήσεως νέων, ἐψυχραίνοντο· πλὴν διετηροῦντο πάντοτε χλιαροὶ, διατελοῦντες ἐντὸς ἀτμοσφαίρας θερμῶν ἀτμῶν· οὕτω καὶ ὁ ἐξερχόμενος ἀτμὸς ἐνῷ παρὰ τὴν βάσιν εἶχε θερμότητα 40ο Ρ. ἐπὶ τῆς κορυφῆς μόλις 22ο. Εἰς δὲ τὰ παρὰ τὴν βάσιν μικρὰ ῥήγματα, ὅπου συνεκροτοῦντο, εἶχεν 60ο, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ αὔξησις ἐγίνετο δι' ἐπιθέσεως, καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ ἀναβάντες ἐπ' αὐτοῦ οὐδεμίαν ᾐσθάνθησαν δόνησιν, καί τοι εὑρισκόμενον ἀπὸ τῆς 2ῦης εἰς συνάφειαν καὶ συνθλιβόμενον μετὰ τῆς προϋπαρχούσης ξηρᾶς δὲν ἐπροξένει δονισμούς.

Ἡ ἀνάδυσις ἐτελεῖτο μεθ' ὑποκώφου θορύβου καὶ ὁ ἀτμὸς ἐνίοτε ἐξήρχετο μετὰ συριγμοῦ. Ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης βράσις τῶν ὑδάτων μετ' ἀνυψώσεως ἀτμοῦ προηγουμένου τῆς ἀναδύσεως τοῦ ἀκρωτηρίου ὡς κόμη πρὸς κομήτην, εἶχε πλειοτέραν ἢ τὴν προτεραίαν ἔκτασιν, ἐν τούτοις τὰ ὕδατα τοῦ κόλπου ἂν καὶ κατὰ τὴν πρωΐαν ἐφαίνοντο καθαρὰ, τὸ ἑσπέρας ἐχρωματίσθησαν καὶ ἐθολώθησαν.

Τὴν 27 ἡ ὑρίζησις τοῦ παρακειμένου ἐδάφους ἐξηκολούθει ἧττον βραδέως ὡς καὶ ἡ ἀνάδυσις μετὰ τῆς αὐτῆς ὡς καὶ τὴν προτεραίαν δραστηριότητος, μόνον ὁ καπνὸς ἦτον λευκοτέρου χρώματος.

Ἡ ταινία ἡ συγκειμένη ἐκ τῶν ἀτμῶν τῶν προηγουμένων τῆς βαθμιαίας ἀναδύσεως τοῦ ἀκρωτηρίου ἤρξατο νὰ διευθύνεται πρὸς Εὖρον, καὶ ἰδίως πρὸς τὴν κατὰ τὴν Θήραν θέσιν τῆς Πλάκας ἢ Ἀθηνιοῦ λεγομένην, ἐν ᾗ ὑπάρχουν ὀρυκτὰ θειοῦχα ὕδατα.

Ἡ θάλασσα τοῦ κόλπου ἐθόλωσε πλέον παρὰ ποτὲ καὶ ἐχρωματίσθη πέραν καὶ αὐτοῦ τοῦ κόλπου. Ὁ περὶ τὸ ἀναφυόμενον ἀκρωτήριον ἀναβρασμος ηὔξησεν ὡς καὶ ὁ ἀτμὸς ὅστις ἔλαβε καὶ πάλιν βαθύτερον χρῶμα. Ἐξήρχετο ἤδη μεγάλη θειώδης ἀποφορὰ, ἡ θάλασσα κοχλάζουσα μεταξὺ τοῦ λιμενίσκου τοῦ Βουλκάνου καὶ τοῦ διαπορίου τῆς παλαιᾶς Καμμένης ἐντὸς ἐκτάσεως 25—30 τετραγωνικῶν πηχῶν ἤρξατο νὰ περιφέ-

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλάδ. 76.

ρηται κυκλοειδῶς ἐξ ἀνατολῶν πρὸς Βορρᾶν καὶ Δύσιν σχηματίσασα χωνοειδῆ κοιλότητα, ἐκ τοῦ βάθους τῆς ὁποίας ἀνεπήδων κρουνηδὸν ἕως δύο πήχεων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης μικραὶ κισήρεις, ἐπὶ δέκα ὡς ἔγγιστα λεπτὰ τῆς ὥρας.

Ἡ ὑφίζησις ἐξηκολούθει ἐπαισθητῶς καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ἰδίως δὲ τοῦ ἀνατολικοῦ πρὸς τὸν Βουλκάνον παραλίου· ἐξηκολούθει ὡσαύτως καὶ ὁ πρὸς Δυσμὰς τοῦ αὐτοῦ Βουλκάνου καὶ παρὰ τὸν λιμένα ἁγίου Γεωργίου ἀναβρασμὸς τῆς θαλάσσης μετὰ θειωδῶν καὶ φωτεινῶν ἀναθυμιάσεων. Περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας παρετηρήθη ὅτι ἡ θάλασσα ἐχρωματίσθη καὶ ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀκόμη παραλίου τῆς νήσου Θήρας, πρὸ πάντων δὲ κατὰ τὴν θέσιν λεγομένην τοῦ Κουλούμπου, ὅπου ὑπάρχει καταβυθισμένη μία τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς Θήρας πόλεων, καὶ ὅπου καὶ ἄλλοτε ἀκόμη ἐχρωματίζοντο τὰ τῆς θαλάσσης ὕδατα.

Τὴν 28 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου, τὴν νύκτα ὅλην ὑπῆρχεν ἐπαισθητὴ ἀποφορὰ ὁμοιάζουσα ποτὲ μὲν καπνῷ γαιανθράκων, ποτὲ δὲ καπνῷ πυρίτιδος καὶ πολλάκις τεταραγμένῳ ἄντλῳ. Ὁ ἀτμὸς μακρόθεν ἐφαίνετο φαεινός, ἐνῷ οὐδόλως ἦτο τοιοῦτος ἐκ τοῦ ἐγγὺς μὴ ὑπαρχουσῶν φλογῶν ἢ ἐκ διαλειμμάτων· ἡ ἐνέργεια τῆς τε ἀναδύσεως καὶ ὑφιζήσεως κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐξηκολούθει μετὰ πολλῆς δραστηριότητος, μάλιστα ἀπὸ τῆς 3ης ὥρας Μ Μ. διότι τὸ μὲν ἀκρωτήριον ἐπεξετάνθη σχεδὸν μέχρι τοῦ λιμένος τοῦ Βουλκάνου τὸ δὲ ἀνατολικὸν πρὸς τὸν αὐτὸν Βουλκάνον παράλιον οὐδὲ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐσώζετο πλέον.

Τὴν τετάρτην Μ. Μ. ὁ ἀτμὸς αὔξησε πλέον παρὰ ποτὲ εἰς τρόπον ὥστε ἐφαίνετο εἴδους Πφαιστείου κάπνης.

Τὴν 29ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου πρὸς τὸ ἑσπέρας φλόγες ἐρυθραὶ καὶ ὑπέρυθροι εἶρπον ἐπὶ διαφόρων τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀναδυομένου ἀκρωτηρίου μερῶν.

Τὸ ἀκρωτήριον κατὰ τὴν νύκτα ἔκαμε γιγαντιαίας προόδους, ὑπερέβη δηλονότι τὸ στόμιον τοῦ Βουλκάνου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν Ἀγγλικὸν ὑδρογραφικὸν χάρτην ἔχει ἔκτασιν 200 πηχῶν εἰς ἃς προσθετέαι καὶ πήχεις 60 τῆς προϋπαρχούσης ἐν τῷ πυθμένι βορβορώδους λίμνης. Κατὰ τὸ ὕψος δὲ ἔφθασε περὶ τὸ ἥμισυ τοῦ κωνοειδοῦς λόφου, ὅστις κατὰ τὰς καταμετρήσεις τῶν ἄγγλων ἔχει ὕψος 351 ποδῶν, τὸ δὲ πλάτος ὑπολογίζεται κατὰ τὸ εὐρύτερον αὐτοῦ μέρος εἰς 70 πήχεις. Ἔλαβεν ἤδη σχῆμα τοξοειδὲς κατὰ τὴν κορυφὴν ἐξ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν· φαίνεται ὅτι ἡ τῆς νυκτὸς ταραχὴ τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐπενεργοῦσα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπέκτασιν αὐτοῦ.

Τὴν 30 κατὰ τὴν 9ην ὡς καὶ τὴν 1ην Μ. Μ. ὥραν ἠκούσθη ὑπόκωφος κρότος καὶ συγχρόνως κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος ἀνέκυψε διὰ μιᾶς στήλη ἐρυθρᾶς φλογὸς ἐν εἴδει πεταλίδος ὑπὸ μέλανος καπνοῦ παρακολουθουμένη. Τὸ ἀκρωτήριον ἐξηκολούθει νὰ ἀναδύεται διευθυνόμενον πρὸς Ἀνατολὰς καὶ Εὖρον.

Ὁ Κ. Δεκιγάλας καταμετρήσας τὸ βάθος τῆς θαλάσσης εἰς τὸ μεταξὺ Βουλκάνου καὶ παλαιᾶς Καμμένης μέρος καὶ ἰδίως κατὰ τὴν θέσιν καθ' ἣν τὴν 27 λήξαντος ἀνεπήδων κισύρεις ἐκ τῆς θαλάσσης εὗρεν ἀντὶ ὀργυιῶν 70 μόνον 12 καὶ συγχρόνως περιδονουμένην τὴν θάλασσαν καὶ μεγάλα ἀποτελοῦσαν ῥεύματα. Πανταχοῦ ὅπου ἡ θερμοκρασία τῆς θαλάσσης ἦτον ἀνωτέρα τῶν 30 Ρ. ἐκεῖ καὶ τὰ βάθη τῶν ὑδάτων ἦσαν ἠλαττωμένα.

Κατὰ τὴν 31 Ἰανουαρίου ἡ ἐκ τῆς ἀναδύσεως καὶ καταδύσεως ἐνέργεια ἐφαίνετο εἰς μεγίστην ἐπίτασιν.

Κατὰ τὴν 3 Φεβρουαρίου πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τὸ μεταξὺ Νέας καὶ Παλαιᾶς Καμμένης καὶ κυρίως πρὸς τὸν Ἅγιον Γεώργιον ἀνεφάνη προκύπτουσα νέα νῆσος.

Τὴν 4 καὶ 5 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἡ μεταξὺ τῶν δύο Καμμένων ἀναφανεῖσα νῆσος ἀνυψοῦτο βαθμηδόν· εἰς δὲ τὸν πυθμένα τῆς προϋπαρχούσης βορβορώδους λίμνης ἐσχηματίσθη λάκκος.

Τὴν 6 καὶ 7 τοῦ ἱσταμένου δὲν συνέβη τι ἔκτακτον. Τὴν 8 ἡ ἡμέρα ἦτον εὔδιος, καθαρὸς ὁ ὁρίζων καὶ ἐν μέσῳ αὐτοῦ ἀνυψοῦντο ὡς λευκὰ νέφη οἱ ἀτμοὶ τῶν ἀναδυομένων ἐδαφῶν. Κατὰ τὴν 8 ὥραν π. μ. ἠκούσθησαν ἐκ Νέας Καμμένης τρεῖς ἐπόκωφοι κρότοι ὡς ἐκπυρσοκροτήσεις τηλεβόλου· τὴν δὲ 9 1/2 ἠκούσθη συριγμὸς ὑπόκωφος ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ βάθους τοῦ ἀκρωτηρίου Γεωργίου Α΄. Τοῦτον μετὰ ἓν μόλις λεπτὸν τῆς ὥρας διεδέχθη μυκηθμὸς φρικτὸς ἢ μᾶλλον κρότος φοβερός, ὅμοιος ἰσχυρᾷ βροντῇ ἐπὶ ἑπτὰ κατὰ συνέχειαν λεπτὰ τῆς ὥρας ἀντιβοώσῃ διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ γοεροῦ αὐτῆς ἤχου· συνάμα δὲ ἀνυψώθη ἐκ τοῦ πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος πυθμένος τοῦ νέου ἀκρωτηρίου φλοξ, συνοδευομένη ὑπὸ στήλης μέλανος καπνοῦ ἢ μᾶλλον πυκνοῦ ἀτμοῦ, ἐχούσης ὡς ἔγγιστα 200 πηχῶν ἔκτασιν κατὰ τὴν βάσιν. Ἡ ἐξ ἀτμοῦ στήλη αὕτη ἐκτυλισσομένη καὶ περιδονουμένη βαθμηδὸν μὲν, ἀλλ' ὁρμητικῶς, ἀνέβη εἰς ὕψος 2,500 περίπου ποδῶν· ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀτμοῦ τούτου ἐξεσφενδονίζοντο καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις χαλαζηδὸν τέφρα καὶ μύδροι· καὶ ἡ μὲν τέφρα ἔφθασε μέχρι τῆς Θήρας, ἴσως καὶ τῶν παρακειμένων νήσων, οἱ δὲ μύδροι μέχρι τοῦ τῶν δύο νήσων λιμένος, ὅπου εὑρίσκοντο ἠγκυροβολημένα τὸ φέρον τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπιτροπὴν ἀτμόπλοιον καὶ μία ἐντόπιος βομβάρδα, ἐν ᾗ πεσόντες οἱ μύδροι ὡς τηλεβόλου πεπυρωμέναι σφαῖραι ἐπυρπόλησαν αὐτὴν φονεύσαντες καὶ τὸν πλοίαρχον, οἱ δὲ ἔντρομοι ναῦται πεσόντες εἰς τὴν θάλασσαν διεσώθησαν κολυμβῶντες εἰς τὴν ἀπέναντι νῆσον. Ἔπεσαν μύδροι ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ, ἀλλ' εὐτυχῶς μικρὰν βλάβην προὐξένησαν αὐτῷ, τραυματισθέντων συγχρόνως ἐλαφρῶς καὶ δύω ναυτῶν. Τὴν αὐτὴν τοῦ κρότου ὥραν τὰ μέλη τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς ἵσταντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ κωνοειδοῦς λόφου συμπληροῦντες τὰς παρατηρήσεις αὐτῶν. Καὶ εὑρέθησαν μὲν ἐν μέσῳ ἀναβαινουσῶν φλογῶν καὶ καταπιπτόντων μύδρων, ἀλλ' εὐτυχῶς οὐδεὶς αὐτῶν ἐβλάβη καιρίως.

Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι οὐδεὶς κλονισμὸς τοῦ ἐδάφους ἐγένετο οὐδ' εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν Νέαν Καμμένην.

Ἐκ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ μυκηθμὸς ἐπανελαμβάνετο συνεχῶς ἀλλ' οὐχὶ ἰσχυρῶς, ἰδίως ἐπανελήφθη μετά τινος ἐντάσεως κατὰ τὴν 3 καὶ 8 μ. μ. ὥραν.

Μέχρι τοῦδε οὐδὲν ῥῆγμα ἢ ἄλλο τι ἠφαίστειον σημεῖον ἐφάνη κατὰ τὸ βόρειον μέρος τῆς Νέας Καμμένης καὶ τῆς παρακειμένης Μικρᾶς Καμμένης· μάλιστα τὸ μεταξὺ τῆς τε Νέας καὶ Μικρᾶς Καμμένης ἔδαφος τοῦ πυθμένος οὐδόλως ἐστὶν ἠλλοιωμένον καὶ ἡ θερμοκρασία τῆς ἐν τῇ θέσει ταύτῃ θαλάσσης ἦτο τὴν πρωΐαν κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Κ. Σμὶθ 12ο Ρ. ἐνῷ κατὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ νέου ἀκρωτηρίου ἦτον 68ο.

Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ἐξηκολούθει νὰ ἐπεκτείνηται πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀνατολὰς ἀλλὰ λίαν βραδέως, καθότι τὴν ἑσπέραν τῆς 6 τρέχοντος εἶχε κατὰ τὰς καταμετρήσεις τῆς ἐπιτροπῆς 1,200 μέτρων περίμετρον καὶ νῦν μόλις 1220. Ἡ δὲ πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ ζέουσα θάλασσα ἠκολούθει διαβιβρώσκουσα τοὺς μεσημβρινοὺς πρόποδας τοῦ κωνοειδοῦς λόφου, ὅπου ὑπῆρχον αἱ πρὸς διαμονὴν τῶν λουομένων οἰκίαι καὶ ἱεροὶ Ναοί!...

Ἡ νῆσος ἡ ὀνομασθεῖσα Ἀφρόεσσα, ἀπεῖχεν ἤδη ὡς ἔγγιστα 100 βημάτων τῆς Νέας Καμμένης πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τοῦ λιμένος ἁγ. Γεωργίου. Ἐφάνη τὴν 1 τοῦ τρέχοντος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καὶ τὴν 2 ἀνυψωθεῖσα ἡ κορυφὴ αὐτῆς ἐπί τινας σπιθαμὰς κατέπεσε τρὶς ἢ τετράκις ἐν τοῖς ὕδασι. Κατόπιν εἶχε σχῆμα ἐλλειψοειδὲς ἐκ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν καὶ ὑπελογίζετο ἡ ἔκτασις αὐτῆς εἰς 250 περίπου μέτρα κατὰ περίμετρον καὶ 10—12 καθ' ὕψος. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς ἐφαίνοντο διάφορα θαλάσσια φυτὰ καὶ ἄλλα τούτοις ὅμοια, ἀποδεικνύοντα τρανώτατα τὴν δι' ἀνυψώσεως γέννησιν αὐτῆς.

Ἀνυψοῦτο δὲ ἐν μέσῳ ζεούσης θαλάσσης, κεκαλυμμένη ὑπ' ἀτμῶν φαεινῶν ὡς ἐκ τῆς ἐν μέσῳ αὐτῶν φλογερᾶς λάμψεως. Ἡ δὲ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Νέας Καμμένης θάλασσα εἶχε κατὰ τὰς καταμετρήσεις τοῦ Κ. Παλάσκα 17 ὀργυιῶν βάθος.

Ἡ παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ ἐν τῇ παλαιᾷ Καμμένη λιμένος τοῦ ἁγ. Νικολάου θάλασσα, ὅπου ἐνίοτε ἀνέβλυζον πομφόλυγες ἐκ τοῦ πυθμένος αὐτῆς, διετέλεσεν ἐπί τινας ὥρας θερμὴ καὶ μετὰ πλειοτέρου ἀριθμοῦ ἀναβλυζόντων πομφολύγων. Συγχρόνως δὲ ἀπέναντι καὶ πρὸς βορρᾶν τοῦ λιμένος τούτου εἰς ἀπόστασιν 150 ὡς ἔγγιστα μέτρων ἠκούετο εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης ὑπόκωφος συριγμὸς ὅμοιος ἀτμῷ ἐξερχομένῳ ἐκ μεταλλίνου σωλῆνος.

Τὴν δὲ 9 ὁ μυκηθμὸς ἐξηκολούθει ἐκ διαλειμμάτων, ἀλλὰ σχεδὸν ἀνεπαισθήτως. Κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἐγένετο μικρὰ τοῦ ἐδάφους δόνησις, ἥτις ἐπανελήφθη ἐπαισθητότερον τὴν 2 ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἐν τέταρτον τῆς ὥρας μ. μ. καὶ τὴν 2 ὡσαύτως ὥραν ἐπανελήφθη τὸ τῆς χθὲς φαινόμενον μετὰ πλειοτέρας ἴσως ἐντάσεως, ἀλλὰ δὲν διήρκεσε πλέον τῶν 4—5 λεπτῶν τῆς ὥρας ἑκάστοτε, καὶ τὴν τελευταίαν μάλιστα φορὰν δὲν ἐξεσφενδονίσθησαν μύδροι.

Τὴν δὲ 10 περὶ τὴν 4 1/2 μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥραν ἠκούσθη βροντώδης κρότος. Φλόγες τηλαυγεῖς ἐξερχόμεναι ἐκ τῆς νήσου Ἀφροέσσης καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων μερῶν τοῦ ἀκρωτηρίου Γεωργίου, ἰδίως δὲ ἐκ τοῦ μεταξὺ τῆς δυτικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς, καὶ τοῦ σωζομένου εἰσέτι δυτικοῦ βραχίονος τοῦ πρώην λιμενίσκου τοῦ

Βουλκάνου, δηλαδὴ κατ' ἐκείνην τὴν θέσιν ἐν ᾗ ἀνέβλυζον τὰ σιδηροθειοῦχα ὕδατα, ἀνυψοῦντο ἐν μέσῳ πυκνοῦ καὶ γαλακτώδους ἀτμοῦ εἰς τὸν αἰθέρα· ὁ δὲ ἀτμὸς, ἐκτυλλισσόμενος καὶ περιδονούμενος ἐφαίνετο ὡς χρυσοέρυθρα νέφη ὑπὸ ποικίλας καὶ διαφόρους μορφὰς παριστανόμενα· φθάνων δὲ εἰς μέγιστον ὕψος διεστέλλετο ἐν εἴδει χειμερίου νέφους. Ἐκ δὲ τῶν φλογῶν τούτων ἀνεπήδων ῥύδροι ἐρυθροτέρου αὐτῶν χρώματος, οἵτινες ἀπομακρυνόμενοι τοῦ κέντρου καὶ σχηματίζοντες ἐλλειψοειδῆ καὶ πυρὰ τόξα καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ἐζωπύρουν ἔτι μᾶλλον τὴν λάμψιν ταύτην, καὶ οὕτως ἀνανακλωμένη αὕτη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἠρεμούσης ὡς ἐκ τῆς νηνεμίας θαλάσσης παρίστα ἅπαντα τὸν κόλπον τῆς Θήρας ὡς ἐν λαμπρᾷ φωταψίᾳ. Οἱ δὲ ἐν μέσῳ ἀνεφέλου οὐρανοῦ στίλβοντες ἀστέρες, καὶ ἡ βαθεῖα τῆς νυκτὸς σιγὴ διακοπτομένη μόνον ὑπὸ τοῦ ἡφαιστείου μυκηθμοῦ συνετέλουν ἔτι μᾶλλον εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦ θεάματος! Τὸ ἀξιοθαύμαστον τοῦτο θέαμα, βαθμηδὸν σμικρινόμενον, διήρκεσεν ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν, πλὴν τῆς ἐκσφενδονίσεως τῶν μύδρων, οἵτινες ἐφάνησαν κατὰ τὴν πρώτην μόνον ὁρμὴν ὅτε ἠκούετο καὶ ὁ μέγας κρότος.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὸ πλειότερον μέρος τοῦ ἀτμοῦ ἐξηκολούθει νὰ ἐξέρχηται ἐκ τῆς αὐτῆς πάντοτε θέσεως.

Ἐπαναληφθὲν τὸ αὐτὸ φαινόμενον κατὰ τὴν ὥραν 3 15]60 μ. μ. διήρκεσε κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ὁρμὴν 3]60 τῆς ὥρας, καὶ ἀκολούθως ἕτερα 35]60. Ἑκάστοτε δὲ ἐξήρχετο σὺν τῷ ἀτμῷ, ἐκτὸς τῶν μύδρων, καὶ ἱκανὴ ποσότης τέφρας.

Καίτοι δὲ νηνεμίας οὔσης καὶ βορείου ἀνέμου πνέοντος ἡ θάλασσα ἅπασα τοῦ κόλπου ἦτο λίαν κεχρωματισμένη καὶ θολή· ἡ δὲ ἐνέργεια τῆς ἡφαιστειογαλβανικῆς στήλης ὑπῆρχεν εἰς ἐπίτασιν. Ἐμεγεθύνετο ὡσαύτως βαθμηδὸν καὶ ἡ νέα νῆσος Ἀφρόεσσα, κεκαλυμμένη πάντοτε ὑπὸ λευκοῦ ἀτμοῦ καὶ χρυσίζοντος κατὰ τὴν βάσιν.

Οἱ ἐκ τῶν τριῶν στομίων ἐξεσφενδονιζόμενοι μύδροι ἔπεσαν εἰς ἀπόστασιν 1350 ὡς ἔγγιστα μέτρων κατὰ τὸν ὑδρογραφικὸν χάρτην Ἄγγλου τινὸς ἀξιωματικοῦ. Αἱ δὲ φλόγες ἦσαν τοιαῦται ὥστε ἡ λάμψις αὐτῶν ἦτον ὁρατὴ εἰς ἀπόστασιν 40 μιλίων δηλαδὴ εἰς τὴν νῆσον Ἴον.

(Ἕπεται ἡ συνέχεια)

ΜΕΧΜΕΤΟΥ Β'.

ΤΟΥ ΠΟΡΘΗΤΟΥ ΦΙΡΜΑΝΙΟΝ.

Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ 384 φυλλαδίου τῆς Πανδώρας ἐδημοσίευσε διατριβὴν ἐπιγραφομένην ὡς ἀνωτέρω ὁ γνωστὸς διὰ τὴν πολλὴν ἰδιοσύνην αὐτοῦ περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐλλόγιμος Ι. Σακκελίων, θέμα ἔχων ἓν τουρκικὸν φιρμάνιον ὡς λέγει, τοῦ ὁποίου ἐδημοσίευσε συγχρόνως πανομοιότυπον, αὐτὸ τοῦτο καὶ τουρκιστὶ ἑλληνικοῖς γράμμασι, καὶ μετάφρασιν αὐτοῦ κατὰ λέξιν, ἣν ὀφείλει εἰς τὴν φιλότητα τοῦ ἐλλογιμωτάτου Κ. Κωνστ. Φωτιάδου, καθηγητοῦ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν τῇ τοῦ γένους μεγάλῃ Σχολῇ.

Εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἔδωκεν ὁ καλὸς Σακκελίων πιστεύσας εἰς τοὺς λόγους τοῦ Καϊμακάμη τῆς νήσου Κῶ σημασίαν μεγάλην, καὶ ἐπερειδόμενος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μετάφρασιν τοῦ Κυρίου Κ. Φωτιάδου ἐξύφανε διατριβὴν σπουδαίαν μὲν ἀλλ' ὅλως καταστρεφομένην ἕνεκεν τῆς ἐσφαλμένης καὶ ψευδοῦς αὐτῆς ὑποθέσεως, πρὸς ἀπόδειξιν τούτου παραθέτομεν τό τε ἑλληνικοῖς γράμμασι τουρκικὸν κείμενον, μὴ δυνάμενοι δι' ἔλλειψιν τουρκικῶν γραμμάτων νὰ καταχωρίσωμεν καὶ τὸ πρωτότυπον, καὶ τὴν μετάφρασιν αὐτοῦ ὡς ἔχει ἡ Πανδώρα, αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ καθ' ἡμετέραν ἀνάγνωσιν καὶ μετάφρασιν.

Σουρέτι χόκμι σερὶφ μερχοὺμ βὲ μαγφούρου
λὲχ φατὴχ σουλτὰν Μοχαμμὲτ Χὰν γαζή.

Πάτνος κἰοουνοῦν Ἀγοστὸς ἐββελιντὲν σενὲ
σεμ ά βὲ χαμσὶν βὲ σεμάνι μιγέτιν Κωνστένη
Δουναν μανὸς τεβκὶη χουμαγιοὺν βασὴλ ὀλίτζακ
πιλέσιν κι μεζκἰοὺρ κἰογἰοὺν Κωνσταντὶν οὐζε-
ρινδὲ μουκαρρὲρ κὴρκ φλουρινὶ δαρεντέϊ μισὰλ
βαδζὴπ οὐλ ἐμσὰλ κουλοὺμ Ἀλῆ βαρδουγὴ κεπὶ
ὄζρ-ου-πε χανὲ ἴτγεγἰουπ πι κουσούρ τεσλὶμ ἰδέ-
σιν φιλτζούμλε πι βέτζχιν μὶν ἐλβουτζοὺχ τε'
εχὴρ τεχαβοὺν κηλοὺπ μεζκἰοὺρ κουλουμοὺ ἐἴλε-
μέγεσιν σοἴλὲ πιλέσιν πενὶ ταχκὴκ πιλοὺπ ἀλά-
μέτι σερὶφ οὐζρὲ ἰτμάτ' κηλοὺπ ἰνκιγιὰτ' ἰτέσιν
ταχρίρεν φὶ ἐ βάϊλι Ῥαμαδὰν οὐλ μουπαρὲκ λι-
σένε σεμάνιν βὲ χαμσίνε βὲ σεμάνι μιγἰάτ. »

« πουγιουρουλτὶ
Σόφἰα ».

Μετάφρασις.

« Ἴσον ἱερᾶς διαταγῆς τοῦ ἀοιδίμου πορθητοῦ σουλτὰν Μωχαμμὲτ Χάν. »

« Τοῦ χωρίου τῆς Πάτμου, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς

Αὐγούστου τοῦ 857. Κωνστένη (ἢ Φωστένη) Δουναν μανός! Ὅταν φθάσῃ τὸ αὐτοκρατορικόν μου διάταγμα, νὰ ἠξεύρῃς ὅτι τὰ διὰ τὸ εἰρημένον χωρίον ἐπὶ τοῦ Κωνσταντίνου προσδιωρισμένα τεσσαράκοντα φλωρία, τῷ φέροντι τὸ παρόν μου πρόσταγμα δούλῳ μου Ἀλῆ ἀμέσως εἰς τὴν ἄφιξίν του (ἅμα φθάσῃ), χωρὶς νὰ κάμῃς προφάσεις, σωστὰ νὰ παραδώσῃς, οὐδόλως ἀναβολὰς ποιῶν τὸν εἰρημένον δοῦλόν μου νὰ μὴ κάμῃς νὰ μείνῃ. Οὕτω νὰ ἠξεύρῃς, ἐμὲ ἀναγνωρίζων ἀληθῆ καὶ τῷ ἱερῷ μου σημείῳ δίδων πίστιν νὰ ὑποταχθῇς. »

« Ἐγράφη τὰς ἀρχὰς τοῦ Ῥαμαζὰν τοῦ 858 ἔτους.

Ἐξεδόθη δὲ ἐν Σοφίᾳ ».

Ἐνταῦθα ἐν μὲν τῷ κειμένῳ φαίνεται ὅτι διέφυγε τὴν ὀξυδέρκειαν τοῦ Κ. Φωτιάδου ἡ ὀρθὴ ἀνάγνωσις, ὅθεν καὶ ἔπλασεν Κωστένη ἢ Φωστένη, Δουνὰν μανὸς καὶ Κωνσταντὶν οὐζεριντὲ, ἐνῷ ἡ ὀρθοτέρα ἀνάγνωσις κατ' ἐμὲ ἔχει ὡς ἑξῆς

Πάτινος κιογιουνοὺν Ἀγοστὸς ἐββελιντὲν σενὲ σεμπὰ βὲ χαμσὶν βὲ σεμάνι μαγετὶν κηστηνὴ ντουτὰν Πάνος (ἢ Γιάνος), τεβκὴϊ χουμαγιοὺν βασὴλ ὀλοὺτζακ μπιλέσιν κι μεζκιοὺρ κιογιοὺν κηστηντὰν οὐζεριγγὲ μουκαρρὲρ ὀλὰν κήρκ φλουριγὶ ντραρεντέϊ μίσλι βατζὴπ ἰλιμσὰλ κουλοὺμ Ἀλῆ βαρτηγὴ γκιπὶ, ὄζουρ μπεχανὲ ἴτμεγιουπ μπὶ κουσοὺρ τεσλὶμ ἰτέσιν, φιλτζούμλε μπὶ βέτζχ μὶν ἐλβιτζοὺτ τεεχὶρ βὲ τεχαοὺν κηλοὺπ μεζκιοὺρ κουλουμοὺ ἐγλέμεγέσιν, σοἴλὲ μπιλέσιν. μπενὶ ταχκὴκ μπιλοὺπ, ἀλιαμέτι σερὶφ οὐζερὲ ἴτιμὰτ κηλοὺπ, ἰνκηγιὰτ ἰτέσιν. Ταχρίρεν φὶλ ἐβάϊλ βαμαζὰν ἐλ μουμπαρὲκ, σενὲ σεμὰν βὲ χαμσὶν βὲ σεμάνι μιγέτιν. μπουγιουλτὶ Σοφία.

μετάφρασις κατὰ λέξιν

(Σὺ) Πάνος (ἢ Γιάνος) ὁ ἔχων τὴν (τρίμηνον) ἐκμίσθωσιν (ἢ τὴν φορολογίαν) τοῦ χωρίου Πάτμου ἀπὸ ά. Αὐγούστου 857, ὅταν φθάσῃ ὁ βασιλικὸς ὁρισμὸς, γνωστὸν ἔστω σοι, ὅτι ὀφείλεις, τὰ ἐκ τῆς φορολογίας τοῦ εἰρημένου χωρίου εἰς σὲ ἐναπομείναντα τεσσαράκοντα φλωρία νὰ παραδώσῃς ἀνελλιπῶς καὶ ἀπροφασίστως ὅταν φθάσῃ ὁ κομιστὴς τοῦ ἴσου ἀπαραλλάκτου (1) δοῦλος μου Ἀλῆς· μηδόλως χρονοτριβήσῃς τὸν εἰρημένον δοῦλόν μου, οἱασδήποτε προφάσεις καὶ ἀναβολὰς ποιούμενος, πρόσεχε καλῶς ν' ἀναγνωρίζῃς ἐμὲ ἀληθινὸν, οὕτω πίστευσον κατὰ τὸ ἱερὸν σημεῖον καὶ ὑπάκουσον. Γέγραπται ἐν ἀρχῇ τοῦ ῥαμαζανίου τοῦ 858.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης ἐξάγεται ὅτι οὔτε ὁ καϊμακάμης τῆς νήσου Κῶ εἶχε λόγον τινὰ νὰ θεωρήσῃ ὡς κειμήλιον τὸ ἔγγραφον τοῦτο, οὔτε σχέσιν τινὰ ἔχει πρὸς τὴν ἑκούσιον ἢ ἀκούσιον ὑποταγὴν τῆς νήσου Πάτμου, οὔτε τοῦ Κωνσταντίνου τὸ ὄνομα φαίνεταί που, ὥστε ἀδίκως διεταράχθη ἡ κόνις τοῦ ὀρθοδόξου Βασιλέως.

Τὸ εἰρημένον ἔγγραφον δὲν φέρει τὸν τύπον τοῦ φιρμανίου, τοῦ ὁποίου πρῶτον χαρακτηριστικὸν εἶναι ὁ τουρᾶς (ἤτοι ὁ τίτλος τοῦ Σολτάνου, ἢ μονοκονδυλιὰ αὐτοῦ) ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ ἐγγράφου, συνήθως χρυσοῖς γράμμασι κεχαραγμένος κατὰ τὰ Βυζαντινὰ χρυσόβουλλα· δεύτερον τὸ χάττι, ἤτοι ἡ γραμμὴ ἢ ἡ μονογραφὴ τοῦ σουλτάνου, ὅπερ καὶ ἱερὸν σημεῖον (ἀλιαμέτι σερὶφ) λέγεται, καὶ ἀμέσως τούτῳ ἕπεται τὸ δὸς πίστιν εἰς τὸ ἱερὸν σημεῖον· φέρει μὲν τὸ ἔγγραφον ἐν λέξεσι τὸ ἱερὸν σημεῖον, ἀλλὰ δὲν λέγει δὸς πίστιν *εἰς* τὸ ἱερὸν σημεῖον, ἀλλὰ νὰ πιστεύσῃς κατὰ τὸ ἱερὸν σημεῖον ἐμὲ ὡς ἀληθινὸν (ἀντιπρόσωπον τοῦ σουλτάνου)· τὸ δὲ κάτωθι φερόμενον « ἐξεδόθη ἐν Σοφίᾳ », δὲν δύναται νὰ ἦναι ἀληθινὸν, πρῶτον διότι εἰς τὸ τουρκικὸν δὲν φαίνεται τοιαύτη γραφὴ, καὶ ὁ τόπος ὃν κατέχουν δύο δυσανάγνωστοι λέξεις εἶναι μᾶλλον ὑπογραφῆς τοῦ γράψαντος αὐτὸν τὸν τεζκερὲν ἢ μπουγιουρουλτὴ, τὰς ὁποίας δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθην νὰ μαντεύσω, διότι καὶ κακῶς εἶναι γεγραμμέναι, καὶ πιθανὸν παρεφθαρμέναι.

Ἐκ τούτων ὅλων ἐξάγω ὅτι τὸ ἔγγραφον δὲν εἶναι φερμάνιον, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον τοῦ πορθητοῦ Μοχαμμὲδ τοῦ Β', δὲν εἶναι ἐκδεδομένον ἐν Σοφίᾳ, καθότι δὲν συμβιβάζεται οὔτε πρὸς τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ τοῦ μεγαλεπηβόλου ὀθωμανοῦ, οὔτε πρὸς τὰς περιστάσεις του, οὔτε πρὸς τὴν θέσιν εἰς ἣν εὑρίσκετο τότε ἐκστρατεύων κατὰ τοῦ ἀνδρείου Σκενδέρμπεη ὡς λέγει ὁ Κ. Σακκελίων· εἰς τὸ ὕψος τοῦτο τῆς δόξης καὶ τῆς ὑπεροχῆς του, ἐν τῇ ἀγωνίᾳ τοῦ πολέμου, νὰ πέμψῃ τὸν δοῦλόν του Ἀλῆν ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν διὰ νὰ εἰσπράξῃ τὰ 40 φλωρία τοῦ χωρίου Πάτμου! τὸν φόρον ὃν ἐπέβαλεν ὁ κατατροπωθεὶς γκιαοὺρ Κωνσταντῖνος! Ἀλλ' εἰκάζω ὅτι ὁ διοικητὴς τῶν ὑποτεταγμένων τῷ Σουλτάνῳ νήσων διορισθεὶς βεβαίως διὰ βασιλικοῦ φιρμανίου ἰδὼν τὸν κύριον

---

(1) Ἴσου ἀπαραλλάκτου τοῦ φιρμανίου, ἢ ὁ ἀντιπρόσωπός μου.

Πάνον ἢ Γιάννον, ἐνοικιαστὴν τοῦ χωρίου Πάτμου (κὴστ θέλει νὰ εἴπῃ ἐκμίσθωσις προσόδων, τρίμηνος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐσοδείας) κατακρατοῦντα τὰ 40 φλωρία ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν τὸν δοῦλόν του Ἀλῆν μετ' αὐστηρᾶς παραγγελίας, φέροντα πιθανώτατα καὶ ἀντίγραφον τοῦ φιρμανίου τοῦ διορισμοῦ του, διὰ νὰ πεισθῇ ὁ δύστροπος Πάνος εἰς τὴν καταβολὴν τῶν χρημάτων, τὸν ὁποῖον ἴσως δὲν εἶχε καὶ δίκαιον ἢ δύναμιν ν' ἀναγκάσῃ ἄλλως, καὶ τὸν λέγει νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ ὡς ἀληθινὸν κατὰ τὸ ἱερὸν σημεῖον ἢ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Σουλτάνου προϊστάμενόν του ἢ εἰσπράκτορα, καὶ νὰ τῷ παραδώσῃ ἀνελλιπῶς καὶ ἀπροφασίστως τὰ 40 φλωρία. Τὸ δὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐγγράφου σουρέτι χόκμου σερίφ κτλ. ἤτοι ἴσον ἱερᾶς διαταγῆς τοῦ ἠλεημένου καὶ θεομακαρίστου πορθητοῦ σουλτὰν Μοχαμμὲδ Χὰν γαζῆ, ἢ ὡς φόβητρον ἐτέθη πρὸς τὸν ἴσως καὶ ἀδαῆ τοῦ τουρκικοῦ ἰδιώματος Πάνον, ἢ ἀναφέρεται εἰς τὸ φιρμάνιον τοῦ διορισμοῦ τοῦ τούρκου διοικητοῦ.

Τοιούτου ὄντος τοῦ ἐγγράφου τούτου, ἢ τῆς ἐπιταγῆς πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὀθωμανοῦ ἄρχοντος, πίπτει ἀχειροτμήτως ὁλόκληρος ἡ ὡραία ἔκθεσις τοῦ Κ. Σακκελίωνος, δι' ἣν ὁμολογουμένως κατέβαλε πολὺν κόπον προσπαθῶν νὰ συμβιβάσῃ τὰ ἀσυμβίβαστα ἀλλ' εἰς τοῦτο ἔπταισεν ὁ Κ. Φωτιάδης ἐπιπολαίως ἀναγνοὺς τὸ ἔγγραφον, καὶ διεστραμμένως μεταφράσας αὐτὸ, ἐὰν μὴ ἠθέλησεν ὁ Κ. Σακκελίων νὰ παραβιάσῃ αὐτὴν ὀλίγον τὰν σπάρτον ποτὶ τὰν λίθον ἄγων.

Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ.

ΔΙΑΤΑΓΜΑ

ΧΑΖΗ-ΧΑΣΑΝ, ΠΕΡΙ ΠΟΛΥΚΑΝΔΡΟΥ.

Τὸ ἑπόμενον ἔγγραφον τοῦ διαβοήτου ὀθωμανοῦ ναυάρχου Γαζῆ-Χασὰν τοῦ Ἀλβανοκτόνου, διορίζον ἐγχώριον διοικητὴν εἰς Πολύκανδρον, εὗρον ἔν τινι χειρογράφῳ συλλογῇ ἐπιστολῶν (σελ. 406) ἀποτεθησαυρισμένῃ παρὰ τῷ Κ. Παύλῳ Λάμπρῳ.

Κ. ΣΑΘΑΣ.

Ἴσον τοῦ μπουγιουρουλδίου.

Γαζὴ Χασὰν πασᾶς, ἐλέῳ θεοῦ βεζύρης καὶ Καπουδὰν πασᾶς, καὶ τῶν λοιπῶν.

Προεστῶτες καὶ ἐπίτροποι, καὶ ὅλος ὁ κοινὸς ῥαγιὰς τῆς νήσου Πολυκάνδρου, βλέποντες τὸ παρὸν ἡμέτερον ὑψηλὸν καὶ ἡγεμονικὸν πουγιουρουλδὶ, ἔστω εἰς εἴδησίν σας, ὅτι τὸ ἰλτιζάμι τοῦ νησίου σας τοῦ παρόντος χιλιοστοῦ διακοσιοστοῦ ἔτους, ἀπὸ πρώτης μαρτίου μέχρι τέλους τοῦ ἐλευσομένου φευρουαρίου, χρόνον ἕνα ὁλόκληρον, τὸ ἐδώσαμεν πρὸς τὸν Λεονάρδον Βαλέτα, τὸν ὁποῖον θέλετε γνωρίζει διὰ βοεβόδα καὶ ζαμπίτην σας, παραδίδοντες αὐτῷ μετὰ προθυμίας τὰ χαράτζιά σας, κομέρκι, δεκατιαὶς, καὶ εἴ τι ἄλλο κανονισμὸν καὶ συνειθισμένον κατὰ τόπον τοῦ βοεβοδαλικίου εἶναι δικαίωμα, προσφέροντες πρὸς τὸν ῥηθέντα βοεβόδα, καὶ τὴν προσήκουσαν ὑποταγὴν ὡς πρὸς ζαμπίτην σας καὶ εὐπείθειαν. Σὺ δὲ, ὦ βοεβόδα, πρόσεχε καλῶς ἀπὸ νεωτερισμοὺς, καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλο ζήτημα ἐναντίον τῆς βασιλικῆς ἁγίας κρίσεως, καὶ τῶν τοπικῶν συνηθειῶν, ἐπιμελούμενος πάντοτε διὰ τὸ συμφέρον τοῦ πτωχοῦ ῥαγιᾶ, καὶ διευθύνων αὐτὸν ἀφιλοπροσώπως καὶ ἐν δικαιοσύνῃ. Τινὰς λοιπὸν νὰ μὴ φανῇ ἐναντίος τοῦ παρόντος ὑψηλοῦ καὶ ἡγεμονικοῦ μπουγιουρλουδίου, ὅτι παιδεύεται αὐστηρῶς· ἀλλ' οὕτω ποιήσατε ὡς προστάζομεν, καὶ μὴ ἄλλως ἐξ ἀποράσεως. Ἐξεδόθη ἀπὸ τὸ διβάνιον τοῦ βασιλικοῦ τερβανέ (τερσανέ;)

ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ

Τοῦ κατὰ τὴν Νῆσον Κρήτην εἴς τε Χανία καὶ Ῥέθυμνον συμβάντος πολέμου, ὑπὸ τῶν Σφακιωτῶν, Λακιωτῶν, Θερισιωτῶν, καὶ ἄλλων συμμάχων, κατὰ τὸ 1821 ἔτος τὸ Σωτήριον.

Συγγραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Ταπεινοῦ Ζαχαρίου τοῦ ἐκ Χάνδακος τῆς Κρήτης, τοῦ εἰς Σφακία κατὰ τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, Θυμιανῆς ἐπιλεγομένης σχολαρχοῦντος.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ παρελθόντος 1820· ἔτους, ἐστάλη εἰς Χανία Καλλίνικός τις Ἱεροδιάκονος, Διδάσκαλος τῆς ἀλληλοδιδακτικῆς Μεθόδου, ὅπου συστήσας τὴν σχολήν του, συνήθροισεν ὀγδοήκοντα παῖδας, διαιρέσας αὐτοὺς εἰς κλάσεις τέσσαρας· ὁ μισθός του ἦτον διωρισμένος νὰ τῷ δίδεται ἀπὸ τοὺς ἀποστείλαντας αὐτὸν ἐκεῖσε φιλογενεῖς Πατριώτας. εὐδοκίμει οὗτος εἰς τὸ ἔργον του μὲ μεγάλην τῶν

ἐντοπίων εὐχαρίστησιν· ἐσύστησε δὲ καὶ ἀδελφοὺς τῆς φιλικῆς Ἑταιρίας τοὺς σημαντικωτέρους τῆς πόλεως, μετὰ τοῦ ἐπισκόπου των ἁγίου Κυδωνίας Κὺρ Καλλινίκου, ὅστις καὶ ὑπερηγάπα τὸν Διδάσκαλον τοῦτον, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν παρέδιδεν εἰς τοὺς παῖδας νέαν μέθοδον τῶν Γραμμάτων, ἀγρύπνως τοῦ ἔργου του ἐπιμελούμενος. καὶ διὰ τὴν σωφροσύνην, ἥτις, μᾶλλον τῆς προκοπῆς ἐστόλιζε τὸ ὑποκείμενόν του. Ἀλλ' ὁ τὰ καλὰ πάντα ἀνατρέπων κάκιστος φθόνος. ἔλαβε συνεργὸν καὶ εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Ἱεροῦ τούτου χρήματος τὸν διερμηνέα τῆς Πόλεως Ἀποστολάκην, ὅστις φύσει μισοχριστιανὸς ὢν, καὶ αἰσχροκερδέστατος, ἐζήτει νὰ εὕρῃ μικρὰν αἰτίαν, εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς κατὰ τῆς σχολῆς ἐκείνης καὶ τοῦ Διδασκάλου, καὶ τῶν ὑπερασπιστῶν του ἐπαράτους σκοποὺς του, τῆς ὁποίας καὶ ἐπέτυχεν, ὡς κατωτέρω δηλωθήσεται.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαρτίου τοῦ παρόντος ἔτους ἦλθεν εἰς Σφακία Νικόλαός τις Πατριώτης, Καρατζᾶς τὸ ἐπώνυμον, ἀπόστολος τῆς φιλικῆς ἑταιρίας. τὸν ὁποῖον ὑπεδέχθησαν τινὲς τῶν ἐνταῦθα Προυχόντων, τοὺς ὁποίους καὶ ἐσύστησεν εἰς τὴν ἑταιρίαν, ἀποκαλύψας εἰς αὐτοὺς τὸ πρὸ πολλοῦ ἀπόκρυφον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ γένους ἐγχείρημα, μὲ βεβαίαν πληροφορίαν τοῦ, ὅτι ἦτον ἕτοιμον τὸ πλοῖον νὰ σταλθῇ ἐπίτηδες ἐφωδιασμένον ἀπὸ κάθε εἶδος πολεμικῶν ἐφοδίων, εἰς βοήθειαν τῶν Σφακίων· αὕτη ἡ ὑπόσχεσις ἐνεψύχωσε τὰ μάλιστα τοὺς Σφακιώτας, οἱ ὁποῖοι ἐζήτουν νὰ εὕρωσιν ὅσον τάχιστα τὸν ἐπιτήδειον καιρὸν, εἰς τὸ νὰ κινήσωσι τὰ ὅπλα κατὰ τῶν τυράννων, καὶ νὰ ἐκδικήσωσι τὸ αἷμα τῶν προγόνων των.

Ἀγαθῇ τύχῃ ἐλιμενίσθησαν περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἀπριλίου εἰς Σφακιὰ καὶ δύω πλοῖα τὰ ὁποῖα ἔφερον ἐκ Σμύρνης βαρούτην βαρέλλια 200 ὁμοῦ μὲ μολύβι ἀρκετόν· τοῦτο τὸ τυχηρὸν ἐπροξένησε μεγίστην τὴν χαρὰν καὶ ἐμψύχωσιν εἰς τοὺς Σφακιώτας· ὅθεν διὰ τῆς προτροπῆς τοῦ διαληφθέντος Νικολάου, ἄρχησαν νὰ κατασκευάζωσιν εὐθὺς καὶ φυσέκια, ὁμοῦ καὶ ἄλλας μικρὰς ἀποσκευὰς τοῦ πολέμου, περιμένοντες καθημέραν καὶ τὸ ὁποῖον ὁ Ἀπόστολος τοῖς ὑπεσχέθη πλοῖον, ὁποῦ ἐπίτηδες τοῖς ἤθελε σταλθῇ παρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου Αὐθέντου Κυρίου Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, τοῦ ὁποίου ἡ λαμπρὰ φήμη ἠκούετο τότε, ὅτι εἶχεν ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ῥούμελης, προχωρῶν κατὰ τῶν τυράννων τὰ μέγιστα!

Ὁ εἰς Ῥέθυμνον ἐξουσιάζων Ὀσουμᾶν Πασσᾶς, μαθὼν, δὲν ἠξεύρω πόθεν, περὶ τοῦ εἰς Σφακία ἐλθόντος βαρουτίου, ἄρχησε νὰ λαμβάνῃ ὑποψίας κατὰ τῶν Σφακιωτῶν. Ὅθεν ἔστειλε πουγιουρτοῦ νὰ τῷ σταλθῇ ὅσον καὶ ἂν ἦτον· οἱ Σφακιῶται προφασισθέντες ὅτι ἦτον μόνον 30 βαρέλλια, τῷ ἔστειλαν 20 καὶ οὕτως ἔδειξεν ὅτι κατεπραύνθη πρὸς καιρόν· πλὴν ἀείποτε ἐμελέτα τὸν ἐξολοθρευμόν των.

Τῇ 17 Μαΐου διαβληθεὶς πρὸς τὸν βεζύρην τῶν Χανίων ὁ Διδάσκαλος Κὺρ Καλλίνικος, μετὰ τοῦ ἁγίου Κισσάμου κὺρ Μελχισεδὲκ, ὅτι ὁ μὲν παρέδιδε τὴν εὐρωπαϊκὴν τάξιν τοῦ πολέμου εἰς τοὺς παῖδας, ὁ δὲ περιήρχετο τὴν ἐπαρχίαν του, κινῶν τὸν λαὸν τῶν Χριστιανῶν εἰς ἀποστασίαν, ὡς καὶ τοὺς Πελοποννησίους οἱ ἐκείνων Προὔχοντες (τότε γὰρ ἤρχισε νὰ ψιθυρίζηται ἐδῶ ἡ ἐκείνων ἀποστασία) ἔγιναν καὶ οἱ δύω παρανάλωμα τῆς κακίας τοῦ καλοῦ Διερμηνέως Ἀποστολάκη, κρεμασθέντες εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης μὲ ἀνεκδιήγητον καταισχύνην τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου. Μετ' αὐτῶν δὲ διεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ ἡ εὐλογημένη Μανολάκενα Κυρία Μαρία, ἡ δευτέρα Σάρρα εἰς τὴν φιλοπτωχείαν, ὅτι ὑπερασπίζετο τὸν διδάσκαλον καὶ διὰ νὰ τῇ δοθῇ ἡ ἄφεσις τοῦ ἐγκλήματος ἐπλήρωσε μετὰ τοῦ υἱοῦ της Κωνσταντίνου 10,000: γρ. ὡς παράτινων ἐντοπίων ἐμάθομεν.

Τῇ 10 Ἰουνίου ἐλιμενίσθη εἰς Λουτρὸν, λιμένα τῶν Σφακίων, τὸ παργαντίνο τοῦ Καπετὰν Θεοδώρου Κανταρτζόγλου Κασσίου, μὲ σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, καὶ 70 στρατιώτας, διὰ τοῦ ὁποίου ἐστάλησαν εἰς βοήθειαν τοῦ γένους παρὰ τῆς ἐκεῖσε Καγγελαρίας, ῥύζι καὶ κουκκία, καί τινα τόπια πανὶ ἄσπρον, γρ. 5,216: τὰ ὁποῖα παραλαβόντες οἱ ἐνταῦθα προὔχοντες μετὰ μεγάλης χαρᾶς, τῷ ἔδωκαν ὁμολογίαν ἐσφραγισμένην μὲ τὴν κοινὴν τοῦ Καστελίου σφραγῖδα εἰς ἀσφάλειαν· οὗτος ἔλαβε παρὰ τῶν ἰδίων καὶ 30 βαρέλια βαρούτην λόγῳ φιλοτιμίας· ἔδωκεν ἔπειτα ὑπόσχεσιν ἔγγραφον, ὅτι εὐθὺς θέλει ἐπιστρέψῃ εἰς Κάσσον, καὶ νὰ ἀποστείλῃ ἱκανὰ πλοῖα, διὰ πλόκον τῶν Χανίων καὶ Ῥεθύμνου, λαβὼν ἕτερον ἐνσφράγιστον παρὰ τῶν ἰδίων προὔχόντων, μετὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Κρήτης νὰ λάβωσιν οἱ Κάσσιοι εἰς τὴν ἐξουσίαν των τὰ μέρη τοῦ Κάστρου· εἶπεν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς ἡμῶν στόλος ἔκαυσεν ἐκ τοῦ ἐχθρικοῦ ἓν δελίνι· τὰ δὲ λοιπὰ κατέφυγον εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Τῇ 14 τοῦ ἰδίου ἐσυστήθη εἰς τὸ αὐτὸ λουτρὸν ἡ Κοινὴ Καγγελαρία, τῆς ὁποίας Προὔχοντες διωρίσθησαν μὲ κοινὴν ψῆφον ὁ Κ. Ἀνδρέας Κριαρᾶς Χ. Ἰωάννης Πολάκης, (ἄνδρες παλίμβουλοι καὶ φιλάρπαγες) Γεώργιος Κουλέτος, καὶ Νικόλαος Ἀνδρεολάκης, ἀνωπολῖται ἅπαντες. Γραμματικὸς δὲ Δημήτριός τις ἐκ Χάνδακος Χ. Ἀθανασίου Φλαμπουριάρη, ἀνὴρ φιλογενής, ὅστις εἶχεν ἔλθῃ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐκ Σπετζῶν εἰς ζήτησιν τῶν αὐταδέλφων του.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ διωρίσθη ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ ὁ Καπετὰν Ἀναγνωστάκης Παναγιώτου, ἀνὴρ τίμιος, καὶ πολὺ διαφέρων τῶν ἄλλων κατὰ τὴν φιλογένειαν, καὶ ζῆλον τῆς ἐλευθερίας τῆς Πατρίδος· ἀνέβη εὐθὺς εἰς τὴν Μαδάραν (ὅρη οὕτω καλούμενα τῶν Σφακίων) μὲ 50 στρατιώτας ὄχι διὰ ἐκστρατείαν πολέμου, ἀλλὰ νὰ γράψῃ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς μὲ τρόπους πολιτικοὺς, ἴσως δυνηθῇ νὰ τοὺς καθησυχάσῃ πρὸς καιρὸν, διὰ προτροπῆς τῶν ἀγάδων τῶν Χανίων, ἕως οὗ ἤθελε φθάσῃ ἡ διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης δύναμις τῶν σπετζοϋδραίων, κατὰ τὰς πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν σταλείσας ἐγγράφους ὑποσχέσεις των. Ἐξελέγη δὲ μετ' αὐτοῦ ἀρχηγὸς καὶ ὁ τιμιώτατος Κὺρ Γεώργιος Δασκαλάκης, ὁ καὶ τζελεπὴς λεγόμενος, ἀνὴρ οὗτος ὑπερέχων πάντων τῶν ἄλλων Ἀρχηγῶν κατά τε τὴν ἀνδρείαν, καὶ τὰ λοιπὰ προτερήματα, ὅσα τοῖς ἀρχηγοῖς εἰσὶ προσήκοντα, καὶ ἀνέβη εἰς τὸ χωρίον του Ἀνώπολιν μὲ 70 στρατιώτας, διὰ νὰ προετοιμάζηται. Οὗτος εἶχεν ἔλθῃ εἰς Σφακία κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐκ τῆς Κάσσου, ἔχων μαζῆ του καὶ στρατιώτας, ἐν οἷς ἦτον καὶ ὁ Γενναῖος Νικόλαος Πελοποννήσιος, τοῦ ὁποίου τὰ ἀνδραγαθήματα εἰς τὰς διαφόρους ὁρμὰς τῶν ἐχθρῶν ἔδωκαν κρότον μέγαν οὐχὶ μόνον εἰς τὴν Κρήτην, ἀλλὰ καὶ ἁπανταχοῦ. Οὗτος (ἂν θέλῃ τις νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀλήθειαν, ὡς καὶ ἡ φήμη κηρύττει) ἀνέδειξε τζελεπὴν, τὸν ἀρχηγόν του τζελεπήν! Ἂν ἡ δυστυχὴς Πατρὶς Κρήτη ἠξιοῦτο ν' ἀπολαύσῃ τοιούτους ἥρωας (ἂς προστεθῇ μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ εὐλογημένος ἥρως Μιχαὴλ ὁ Κουρμούλης τὸ ἐπώνυμον) (1) δύω μόνας χιλιάδας, ἠλευθεροῦτο τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ εἰς πολλὰ ὀλίγου καιροῦ διάστημα!

Τῇ 15 ἐστάλη γράμμα κοινὸν εἰς τὰς Νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, καὶ πρὸς τοὺς ἐκεῖ κατοίκους, καὶ πρὸς τοὺς εὑρισκομένους πατριώτας, εἰς ζήτησιν παντὸς εἴδους βοηθείας.

Τῇ 16 ἐξελέγη ἀρχηγὸς τρίτος ὁ Κ. Ἀναγνώστης Ψαρουδάκης, εἰς τὰ χωρία Λιβανιανὰ καὶ Ἁγίαν Ῥουμέλην διὰ νὰ λάβῃ τοὺς ἐκεῖ ἐγχωρίους Σφακιώτας, καὶ ν' ἀνέβῃ εἰς τὸν Ὀμαλὸν, σύνορον τοῦ Σελίνου, εἰς φύλαξιν τῶν Σφακίων· μετ' αὐτοῦ δωρίσθη καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, ὁ Ἰωάννης Κουλέτος, ὅστις ἔλαβεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τοὺς ἐγχωρίους τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ Ἀράδενας.

Τῇ 17 ἐκλέχθησαν ἕτεροι δύο ἀρχηγοὶ, Καπετὰν Θεόδωρος Καρνάλης ἀνωπολίτης, εἰς τὰ ἐκεῖσε χωρία, Γῦρον καὶ Λιμνιά, καὶ ὁ Καπετὰν Ἀνδρέας Παπᾶ Μιχαὴλ ἐπὶ τῶν ἐγχωρίων του ἁγιοϊωαννιτῶν· ὅστις καὶ κατέθεσεν εὐθὺς εἰς τὴν Καγγελαρίαν, εἰς βοήθειαν τοῦ γένους 1647 γρ. διαμερίσας καὶ εἰς τοὺς ἀόπλους στρατιώτας του 17 σολτάτους, ἐξ ὧν εἶχεν εἰς τὸ πλοῖον του, καὶ εἰς τὰς κατὰ καιρὸν περιστάσεις ἱκανὴν βαρούτην εἰς φισέκια διαμερίζων εἰς αὐτοὺς, τὰ ὁποῖα προηγόρασεν ἐξ ἰδίων γροσίων· οὗτος μόνας 10 ἡμέρας ἐκ διαλειμμάτων ἔλειψεν ἐκ τοῦ πολέμου, εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ πλοίου του, κοπιάσας μᾶλλον τοῦ συναρχηγοῦ του Θ...

Κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἔγινεν ἐκλογὴ καὶ ἄλλων ἀρχηγῶν εἰς τὴν χώραν τῶν Σφακίων, οἵτινες ἦσαν καὶ πρότερον προὔχοντες, ὕστερον δὲ ἔγιναν καὶ μέλη τῆς φιλικῆς ἑταιρίας. Τούτων δὲ πρῶτος ἦν ὁ γενναῖος Ῥοῦσος Μπουρδουμπάκης, ὁ δὲ Μιμῖκος, καὶ τρίτος ὁ Γεώργιος Πολογιαννάκης· οὗτοι διεσπάρησαν εἰς διάφορα μέρη μετὰ τῶν στρατιωτῶν των, εἰς φύλαξιν τῆς ἀπὸ Ῥέθεμνον ὑποπτευομένης εἰς Σφακία ὁρμῆς τῶν ἐχθρῶν.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἤτοι τῇ 17 μετὰ τὸ προσκύνημα τοῦ μπαϊραμίου των, ἐξώρμησαν ἐκ τῶν Χανίων 300 ἐχθροὶ, καὶ φθάσαντες ἐξαίφνης εἰς ἓν χωρίον, Λούλου λεγόμενον, ἡτοιμάζοντο νὰ κατακαίωσι τὰ πλησίον χωρία. Ἀλλ' ὁ γενναῖος τζελεπὴς προλαβὼν τὴν ὁρμήν των, καὶ φονεύσας 4, ἐφυγάδευσε τοὺς λοιπούς.

(Ἕπεται ἡ συνέχεια.)

(1) Οὗτος ἦτον Τοῦρκος μετὰ τοῦ αὐταδέλφου του καὶ ἄλλων ἐγχωρίων του εἰς τὸ φαινόμενον. Τυχὼν δὲ τοῦ ποθουμένου καιροῦ, κατέφυγε μετὰ πάντων εἰς Σφακία, στερηθεὶς τῶν ὑπαρχόντων καὶ μαλικιανέδων του διὰ τὸν ζῆλον τῆς πίστεως, ὡς 500 πουγγείων τιμῆς.

Θ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ, ΝΤΕΚΑΣ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ.